

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอ่างศิระ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการประกอบการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 1.2 ขั้นตอนและรูปแบบของการมีส่วนร่วม
 - 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 1.4 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
3. การบริหารการจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น
4. โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเทศบาล
5. ข้อมูลทั่วไปเทศบาลตำบลอ่างศิระ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

David Hapgood. (1969 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 17) ที่ได้เสนอแนวคิดในการมีส่วนร่วมของคนในการทำงานหรือการบริหาร โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการมีส่วนร่วมต่อการกำหนดวัตถุประสงค์และการวินิจฉัยสั่งการ (Participation Indecision Making)
2. เป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) เป็นขั้นการทำงานตามแผน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ขั้นการทำงานเป็นกลุ่ม
3. เป็นการมีส่วนร่วมในการที่จะรับผลที่เกิดขึ้น (Participation in the Benefits of Growth) เมื่อมีผลงานเกิดขึ้น มีการประเมินผล และมีการวัดผล เมื่อเป็นผลดีมีประโยชน์ที่ได้รับทุกคนในองค์กรก็ชอบที่จะได้รับการพิจารณาและผลตอบแทนเท่าเทียมกัน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

วิลเลียม (William, 1976 อ้างถึงใน กุสุมา สิงห์พันธุ์, 2551, หน้า10) แนวคิดเกี่ยวกับความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

พัชรี สีโรต (2546, หน้า 9 อ้างถึงใน กุสุมา สิงห์พันธุ์, 2551, หน้า11) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในการะบวนการนี้ ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ - เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

อุกฤษฏ์ พิทักษ์ก่อผล (2542, หน้า 16 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 13) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่กับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชนขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส และได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง

โกลดี้ และมาร์สเดน (Okly & Marsden 1983, p.19 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม ตามความคิดเห็นนั้นนอกจะมีความแตกต่างกันอยู่ไม่น้อย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือ วิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วม ในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการได้รับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. เรื่องของการพัฒนาชนบทนี้ การมีส่วนร่วมคือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่าคือการที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้ง สิทธิ และหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาทางสุขภาพของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่องสุขภาพอนามัย การระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนะทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วม นั้น จะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายความว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้น ได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7. การมีส่วนร่วม นั้น คือการที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ทั้งนี้โดยที่กลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

สรุป ความหมายการมีส่วนร่วมจากแนวคิดข้างต้นได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีโอกาสร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมการพัฒนาของกลุ่มหรือองค์กรในทุกขั้นตอนไม่ว่าการ วางแผน การดำเนินงานและประเมินผล เพื่อแก้ไขและพัฒนา

ขั้นตอนและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

ประสพสุข ดีอินทร์ (2531, หน้า 21 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 15) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจเพื่อปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานของความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

เจมส์ คี บีนทอง (2527, หน้า 272 - 273 อ้างถึงใน กุสุมา สิงห์พันธุ์, 2551, หน้า 13) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

จากกระบวนการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้แนวคิดข้างต้น หากพิจารณาในภาพกว้าง ๆ แล้ว อาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร 3 ประเด็นหลัก คือ

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ สำหรับการศึกษาครั้งนี้นั้น ได้มุ่งเน้นที่การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการวางแผน เป็นหน้าที่ในการบริหารจัดการอย่างหนึ่งเป็นงานชิ้นแรกของกระบวนการบริหารจัดการ และเป็นหน้าที่พื้นฐานที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารอย่างไร ก็ตาม การวางแผนภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นผู้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนไว้ ดังนี้

- 1.1 มีส่วนร่วมในการวางแผน
- 1.2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ ดำเนินการ
- 1.3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์
- 1.4 มีส่วนร่วมในการติดตาม

การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นตอนแรกของการเข้าร่วม ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ และการวางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหา (วิรัช นิภาวรรณ 2530: 32 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 21 - 22) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนว่า มี 2 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนแรก คือ การศึกษาชุมชนหรืออาจเรียกว่า ขั้นการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่จากหน่วยพัฒนาต่าง ๆ ของภาครัฐหรือเอกชนเข้าไปในชุมชนเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงสภาพเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาขั้นตอนนี้ (บัณฑิต อ่อนคำ และคณะ 2543 หน้า 12 อ้างถึงใน เวชมนต์

แสน โคตร, 2550, หน้า 21) เรียกว่า การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหา โดยมีการรวมกลุ่มกันอภิปรายถกเถียง แสดงความคิดเห็น หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อวางแผนพัฒนา ขั้นตอนนี้เรียกว่า การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ รวมทั้งการวิเคราะห์หาแนวทางต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา

อกิน รพีพัฒน์ (2527, หน้า 30 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 22) ยังได้สรุปรูปแบบหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนไว้ 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาของประชาชน ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาคด้วยตัวเอง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งที่น่าอนที่ที่สุดก็คือประชาชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด และประชาชนย่อมจะยังมองปัญหาของตนเองไม่ชัดเจน จนกว่าจะมีคนเข้ามาช่วยให้เขาวิเคราะห์ถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหาของเขาให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่จึงควรจะมีหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นกระบอกเสียงผู้คอยสะท้อนภาพ ผู้คอยชักให้ประชาชนมองเห็นภาพของปัญหา และวิเคราะห์ปัญหาคด้วยตัวของเขาเอง

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผน การดำเนินกิจกรรมมีความสำคัญหากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงาน การพัฒนาวัตถุให้เสร็จสิ้นไปโดยฉับไว ก็จะดำเนินการวางแผนเสียด้วยตนเอง อาจมีความยากลำบากที่จะผลักดันให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นแต่เพียงเพื่อประชาชนในการช่วยกันวางแผน เพราะประชาชนโดยทั่วไปมีการศึกษาน้อย แต่ถ้าไม่ไห้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมขั้นตอนนี้ โอกาสที่ประชาชนจะได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไป

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ในกระบวนการของการวางแผนเป็นขั้นตอนหลังสุดหลังจากการพิจารณาโครงร่างและสร้างแผนแล้วการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หรือการปฏิบัติงานตามแผน ใ้เวลานานที่สนะ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เป็นการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่งของประชาชน เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผน หรือวิธีการ

ที่ได้ร่วมกันตัดสินใจมาแล้ว จากนั้นการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก สรุปรูปแบบหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปฏิบัติงาน อย่างน้อยประชาชนก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้น คำที่จะเข้าร่วมได้จะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของระวางรักษาห่วงแห่งกิจกรรม นั้นๆ ความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น นอกจากนั้นการร่วม ปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรม อย่างใกล้ชิด และเมื่อเห็นประโยชน์ ก็สามารถจะดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ไขปัญหา

3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเมื่อได้ดำเนินการตามแผนไประยะหนึ่ง ควรมีการตรวจสอบประเมินผล เพื่อให้รู้จุดอ่อนจุดแข็ง ข้อบกพร่อง อุปสรรคต่าง ๆ จะได้แก้ไขปรับปรุงแผนให้ดีขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผลไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน ขั้นนี้ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่จะร่วมกันกำหนดขั้นตอนย่อยต่าง ๆ ในการประเมินผล ตลอดจนดูแลปัญหาข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการประเมินผลเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาได้ และเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Valuation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินสรุปรวบยอด ได้สรุปรูปแบบ หรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการประเมินผล ว่า ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญ เพราะถ้าหากการประเมินผลงาน ขาดการมีส่วนร่วม ของประชาชน แต่ดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ประชาชนย่อมจะไม่ได้ประเมินด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีหรือได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่หรือหากมีบุคคลภายนอกมาร่วมประเมินผลด้วยก็จะได้รับประโยชน์มากขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญจะต้องสังเกตในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น ก็คือ ความเห็น ความชอบ และความหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนของการกำหนดนโยบายมีประโยชน์หลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางสังคมโดยการทำให้ความไม่พอใจของประชาชนต่อโครงการ หรือนโยบายของรัฐ แทนที่จะแสดงออกในรูปของการทำลาย หรือการใช้ความรุนแรง ก็มีทางระบายออกได้โดยการยื่นหนังสือ การเจรจาอย่างสันติ

ที่ยืนอยู่บนความไว้วางใจเชื่อใจต่อกัน มีการใช้ข้อมูลประกอบการเจรจา ใช้หลักการของความมีเหตุผล และการประนีประนอม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและแก่ประเทศชาติ

ประการที่สอง การเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในนโยบาย ยังทำให้ผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งที่มาอันหลากหลาย ผู้มีอำนาจตัดสินใจ นโยบายสามารถกระทำอย่างรอบคอบ และรอบด้านมากขึ้นด้วย ในกรณีนี้ยังเป็นการช่วยลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าอีกด้วย

ประการที่สาม ในการกำหนดนโยบายหรือดำเนินโครงการของรัฐ หากเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยผ่านกระบวนการที่ถูกตั้งและเป็นที่ยอมรับของทุก ๆ ฝ่ายแล้ว ไม่ว่าจะมีส่วนร่วมโดยผ่านรูปแบบใด ๆ ก็ตาม จะทำให้โครงการดังกล่าวนั้นได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและมีความชอบธรรมมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่หลาย ๆ ฝ่ายได้ร่วมกันกำหนด และมีส่วนในการสร้างขึ้นมา นอกจากนี้ประชาชนก็จะเกิดการยอมรับและทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโครงการ

ประการที่สี่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อรูปโครงการของรัฐนั้น ถือว่าเป็นกลไกหนึ่งในการที่ประชาชนจะสามารถตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจสำหรับการตัดสินใจของรัฐอื่น ทำให้การกำหนดโครงการสามารถกระทำได้อย่างโปร่งใส ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดต่าง ๆ ลงได้ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นมิติสำคัญของระบบการปกครองการบริหารที่เรียกว่า “ธรรมาธิบาล”

ประการสุดท้าย การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการบริหารบนพื้นฐานของความยุติธรรม ภายใต้ระบบประชาธิปไตย การตัดสินใจต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรง หรือโดยอ้อมมีส่วนร่วมในการปรึกษา หรือตัดสินใจ

อย่างไรก็ตาม อาจมีการโต้แย้งว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในนโยบายของรัฐบาลนั้น มีข้อเสียอยู่อย่างน้อย 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ทำให้เกิดความสับสนเนื่องจากความเห็นของกลุ่มคนหลาย ๆ ฝ่ายที่มีความแตกต่างและขัดแย้งกันอาจทำให้เกิดความงุนงงมากขึ้น และทำให้ยากต่อการตัดสินใจ

ประการที่สอง ทำให้เกิดความล่าช้าเนื่องจากนโยบายที่ออกมานั้นต้องผ่านขั้นตอนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเสียก่อน

ประการสุดท้าย ในกระบวนการจัดการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ยังต้องใช้งบประมาณจำนวนไม่น้อย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะพบว่า หากมีการจัดการความขัดแย้งทางสังคมอย่างถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนกลายเป็นปัจจัยในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการนโยบายอย่างสูง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมจะเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร อันทำให้นโยบายที่ออกมามีความโปร่งใส มีความสมเหตุสมผลมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อประโยชน์ของกลุ่มคนทุก ๆ ฝ่ายได้อย่างแท้จริง ตรงกันข้ามหากนโยบายที่ออกมาโดยไม่มีส่วนร่วม ก็อาจทำให้มีการพิจารณาข้อมูล/ ข้อคิดเห็นที่ไม่รอบด้าน ซึ่งอาจนำไปสู่การคัดค้านจากผู้สูญเสียผลประโยชน์จนกระทั่งอาจไม่สามารถดำเนินโครงการต่อไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

เบอร์แทรนด์ (Bertrand, 1958, pp. 147 - 157 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 14) กล่าวถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ คือ

1. อายุ
2. เพศ
3. สถานภาพทางสังคม
4. อาชีพ
5. การศึกษา
6. ถิ่นที่อยู่อาศัย
7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น
8. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือในชนบท จำนวนสมาชิกในครอบครัวและลักษณะครอบครัว ค่านิยม และทัศนคติ

คอฟแมน (Kaufman, 1949, p p. 528 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า18) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่ในชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทรงพล ดุ่มทอง (2541, หน้า 28 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ความศรัทธา ที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์

2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้เกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความสามารถหรือความเต็มใจอย่างเต็มที่จนกระทั่งกระทำเช่นผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ตาม

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 18 - 19) ได้สรุปปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายที่คำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง รวมทั้งการสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนโดยระบบต่าง ๆ ของราชการจะต้องเอื้ออำนวยและเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในขณะที่การติดตามประเมินผลและการให้การสนับสนุนในภายหลังก็เป็นสิ่งจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

2. ปัจจัยด้านประชาชนที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการทำงาน พัฒนากล้าตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรมและรับผลประโยชน์ สมาชิกต้องรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นผู้นำท้องถิ่น มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาที่จะต้องรู้จักชุมชนในทุก ๆ มิติ มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วม ต้องค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ รู้จักวิธีการรวมกลุ่มประชาชนเพื่อช่วยหาหนทางแก้ปัญหาและสนับสนุนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้สามารถดำเนินงานพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

องค์การอนามัยโลก (ศรีสกุล อุทัยธรรม, 2543 อ้างถึงใน กุสุมา สิงห์พันธุ์, 2551, หน้า 18) ได้เสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการคือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ นั้น จะมีเหตุผลที่สำคัญคือ ประการแรกมองเห็นว่า ตนจะได้ผลตอบแทนในสิ่งที่ทำไป และประการที่สอง การได้รับการบอกกล่าว หรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ

2. ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม หมายถึงการมองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วม และมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ หลังการมีส่วนร่วม ดังนั้นพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางการมีส่วนร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้ ประการแรกเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ประการที่สอง มีการกำหนดเวลาที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะได้และสามารถกำหนดเงื่อนไขตาม

สภาพที่เป็นจริงของคนได้ และประการที่สาม มีการกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

3. ปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของกิจกรรมได้

จึงสรุปได้ว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา ความเชื่อ ค่านิยม นิสัย และประเพณี ตลอดจนความรู้สึกร่วมกันคิด รวมทั้งการได้รับการยอมรับหรือการสนับสนุนจากผู้อื่น เป็นปัจจัยที่มีคุณลักษณะภายในของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทั้งสิ้น

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

เครตัน (Creighton, 2544, pp 7 - 10 อ้างถึงใน กุสุมา สิงห์พันธ์, 2551, หน้า 20) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังต่อไปนี้

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์ และความต้องการของโครงการ หรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอ สาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปักบังอยู่ ซึ่งอาจจะปักบังไม่ให้เห็นแนวทางออกที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด บ่อยครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทน

2. การลดค่าใช้จ่ายและสูญเสียเวลา กระบวนการหรือโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ มักจะสิ้นเปลืองและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้นสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งอาจจะคว่ำสิ้นเปลืองและเสียเวลากว่าที่จะตัดสินใจได้ แต่ว่าเมื่อตัดสินใจแล้วและนำมาสู่การปฏิบัติก็จะเป็นวิธีการที่ประหยัดกว่าด้วยซ้ำ

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว และการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งอาจจะมีความเห็นขัดแย้งกันคนละทาง การมีส่วนร่วมนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี

4. การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้ว เราก็ย่อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นนำไปปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่จะสนับสนุนทางการเมืองต่อการนำไปปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่จะมีความสนับสนุนทางการเมืองต่อการนำไปปฏิบัติ แต่กลุ่มและปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า “กรณีที่น่ากลัวที่สุด” บางครั้งเมื่อความขัดแย้งนำไปสู่ความขมขื่น และการเป็นปฏิปักษ์ มันจะยากยิ่งขึ้นในการที่จะแก้ปัญหาประเด็นนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขา และความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่ยาวิเศษ มันไม่อาจที่จะลดหรือกำจัดความขัดแย้งในทุกๆ กรณี

6. การดำรงไว้ซึ่งความเชื่อถือและความชอบธรรม วิธีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรม และการดำรงอยู่ของความชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ก็จะต้องใช้กระบวนการการตัดสินใจซึ่งโปร่งใสและหน้าเชื่อถือต่อสาธารณชน ซึ่งให้สาธารณชนมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้น

7. การคาดคะเนความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน ในขณะที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ทำงานกับสาธารณชนในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนเขาจะค่อย ๆ เพิ่มความรู้สึกที่ไวต่อความห่วงกังวลของสาธารณชน เพื่อที่ว่าเจ้าหน้าที่จะได้เกิดความตระหนักถึงการตอบสนองของสาธารณชนที่เป็นไปได้ต่อกระบวนการ และการตัดสินใจต่าง ๆ ถึงแม้ว่าประเด็นนั้นอาจจะไม่ใหญ่โตมากนักที่จะต้องนำโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นทางการ

8. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ประโยชน์อันสำคัญยิ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการให้การศึกษากับสาธารณชนที่ดีขึ้นกว่าเดิมผู้มีส่วนร่วมไม่เพียงแต่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา แต่เขายังได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการการตัดสินใจโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเขาควรจะเป็นอย่างไร และทำไมจึงต้องตัดสินใจดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชน ยังเป็นเวทีการฝึกที่มีประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

สันติ คุณาวงศ์เดช และคณะ (2543, หน้า 6 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547 หน้า 19) การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจะก่อให้เกิดผลคือ สร้างความรู้สึกรับผิดชอบ ความรับผิดชอบ และความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรม ยังผลให้เกิดความยั่งยืนในกิจกรรมและความร่วมมือในกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชนในอนาคตเพราะ “งานพัฒนาที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมย่อมมิใช่งานพัฒนาที่แท้จริง แต่เป็นการให้บริการแบบสงเคราะห์”

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (ม.ป.ป., หน้า 17 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547 หน้า 19 - 20) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญและเป็นผลบวกต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งทำให้ประชาชนในชนบทความสามารถในการพึ่งตนเอง...”

ชินรัตน์ สมสืบ (2539, หน้า 22 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 20) ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นทั้งวิธีการ (means) และเป้าหมาย (ends) ในเวลาเดียวกัน

การมีส่วนร่วมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนา เพราะเป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร ด้านสภาพการณ์ ความต้องการ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของกลุ่มที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามแผนงาน และโครงการต่าง ๆ การที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนา จะทำให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในกิจกรรมพัฒนามากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การดำเนินงานอย่างเข้มแข็งจริงจัง อีกทั้งเป็นการช่วยระดมทรัพยากรในหน่วยงานและปัจจัยอื่น ๆ มาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาอีกด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความพร้อมใจที่จะคิด ตัดสินใจ กระทำสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามประเมินผลการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยความสมัครใจ มิใช่การบังคับหรือการใช้สิ่งล่อใจต่าง ๆ มาชักจูง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมจึงขึ้นอยู่กับสติ ความรับผิดชอบ และระดับคุณภาพด้านจิตใจ ของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน

ทฤษฎีการจัดการของ Henri Fayol ได้กำหนดหลักการจัดการทั่วไปไว้ดังนี้

1. เกี่ยวกับหน้าที่การจัดการ (Management Functions) ประกอบด้วยหน้าที่ (Functions) ทางการจัดการ 5 ประการ คือ (สยามเอชอาร์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด. http://www.siamhr.com:8080/hrprojec/org_mgt/org_mgt_4.jsp. 2550 อ้างถึงใน อัมพร นิมิตภาคภูมิ, 2550, หน้า 21 - 22)

1.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือ วิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้ เพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

1.2 การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

1.3 การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ของผู้ได้บังคับบัญชา ซึ่งกระทำให้สำเร็จผลด้วยดีโดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่าง ที่ดีจะต้องเข้าใจคณงานของตน

1.4 การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

1.5 การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

2. ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะพร้อมความสามารถทางร่างกาย จิตใจ ไหวพริบ การศึกษา หาความรู้เทคนิคในการทำงาน และประสบการณ์ต่าง ๆ เทคนิควิธีการทำงานนั้น สำคัญที่สุดในระดับ คณงานธรรมดา แต่สำหรับระดับสูงขึ้นไปกว่านั้นความสามารถทางด้านบริหาร จะเพิ่มความสำคัญ ตามลำดับ และมีความสำคัญมากที่สุดในระดับผู้บริหารชั้นสูงสุด (Top Executive) ควรจะได้มีการอบรม (Training) ความรู้ทางด้านบริหารควบคู่กันไปกับความรู้ทางด้านเทคนิคในการทำงาน

3. เกี่ยวกับหลักจัดการ (Management Principles) ซึ่งใช้สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหารหลักทั่วไปดังกล่าวมีดังนี้คือ

3.1 หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority & Responsibility) คือ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่แยกจากกันมิได้ ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะออกคำสั่งได้นั้น ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตนทำไปนั้นด้วย

3.2 หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of Command)

ไซมอน และคณะ (Simon et. al., 1970, p. 3 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 23) ได้ให้คำจำกัดความของ public administration ว่าการบริหารงานเป็นกิจการของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือร่วมใจในการกระทำที่มีเป้าหมายร่วมกันให้สำเร็จผล (The activities of groups cooperation to accomplish common goals)

กลุค และเออร์วิก (Gulick & Urwick, 1937, p. 20 - 22 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 23) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหาร ไว้ในหนังสือ paper on the science of administration ว่าประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 7 ประการ หรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า “POSDCORB model” ซึ่งได้อธิบายตามความหมายดังนี้

1. P - Planning หมายถึง การวางแผนอันเป็นการคาดเดาเหตุการณ์ในอนาคต ซึ่งจะต้องคำนึงถึงนโยบาย ประกอบด้วย ทั้งนี้เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินการวางแผน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิทยาการและวิจารณ์ วิจัยเหตุการณ์ในอนาคตแล้ว กำหนดวิธีการโดยถูกต้องอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

2. O - Organization หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์การซึ่งในการศึกษาบางแห่งก็พิจารณา รวมไปถึงการปฏิบัติงาน หรือวิธีการจัดการด้วย เรื่องการจัดแบ่งส่วนงานจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงานเป็นกรม กอง แผนก โดยอาศัยปริมาณงาน

คุณภาพของงานหรือจัดตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุมและ/หรือพิจารณาในแง่ของหน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลัก (line) หน่วยงานที่ปรึกษา (staff) หรือบางก็เป็นหน่วยงานหลัก (line) หน่วยแนะนำที่ปรึกษา (staff) เป็นต้น นอกจากนี้ในการศึกษาเรื่ององค์การนี้ยังได้ศึกษาการแก้ไขอุปสรรคข้อขัดแย้งตลอดจนการปรับปรุงองค์การบริหารให้ดีขึ้นด้วย

3. S - Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงาน กำหนดไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสมกัน รวมถึงการที่เสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและพนักงานด้วย

4. D - Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงานตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ การจูงใจ เป็นต้น การอำนวยการในที่นี้รวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งของการอำนวยการให้ภารกิจดำเนินไปด้วยดี จำต้องมีการตัดสินใจที่ดี และมีการสั่งการที่ถูกต้องเหมาะสมกันแต่ละลักษณะของการตัดสินใจด้วย

5. Co - Coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงาน เพื่อดำเนินงาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติงาน การร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ในการบริหาร เพราะเป็นกิจวัตรประจำวันที่จะต้องพึงกระทำ ในการปฏิบัติงานและเป็นสิ่งที่มีอยู่ในระดับของงาน การร่วมมือประสานงานเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตนเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

6. R - Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานตลอดจนรวมถึงการประชาสัมพันธ์ ที่จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารอย่างมาก การรายงานโดยทั่วไปหมายถึง วิธีการของสถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถาม ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่ร่วมงานความสำคัญของการรายงานนี้ อยู่ที่การตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

7. B - Budgeting หมายถึง งบประมาณโดยการศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธี ในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน ตลอดจนใช้วิธีการงบประมาณเป็นแผนงาน เป็นเครื่องในการควบคุม วิธีการบริหารงาน งบประมาณโดยทั่วไปมักดำเนินหมุนเวียนคล้ายคลึงกัน อย่างที่เรียกว่า “วงจรงบประมาณ” (budget cycle) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

7.1 การเตรียมการขออนุมัติงบประมาณ

7.2 การพิจารณาให้ความเห็นชอบ

7.3 การใช้จ่ายงบประมาณ

7.4 การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

นอกจากลำดับขั้นกระบวนการบริหารตามแนว “POSDCORB model” ที่กล่าวมาแล้วนี้ ศาสตราจารย์ชูป กาญจนประกร ยังได้เสนอว่ากระบวนการบริหารน่าจะเพิ่มนโยบาย (policy) และอำนาจหน้าที่ (authority) เข้าไปด้วยโดยเรียกย่อ ๆ ว่า “PA-POSDCORB” ซึ่งในกรณีนี้อาจพิจารณาได้ว่าแผนบรรจุแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้บรรจุตำแหน่งใด ๆ ย่อมจะมีอำนาจหน้าที่อยู่ด้วยแล้ว

Koontz, Harold and Cyril O'Donnell (1972 หน้า 9 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 17) กล่าวถึงความหมายของการบริหารว่าหมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้น

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยความร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ อย่างไม่รู้แก่ตาม การบริหารงานในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการบริหารโครงการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ให้สำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้น

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ความหมายของขยะ ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ขยะ” ไว้ดังนี้

ขยะ หมายถึง หยากเยื่อ, มูลฝอย มูลฝอย หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษวัสดุและซากสัตว์ รวมตลอดถึงวัตถุอื่นใดซึ่งเก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่นส่วน

เฉลิมชาติ แจ่มจรรยา, สมุท ศรีสุขวัฒนา และสมชาย คูแก้ว (2535, หน้า 33 - 363 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 34) “สิ่งปฏิกูล” หมายความว่า ถึงอุจจาระและปัสสาวะ รวมตลอดถึงวัตถุอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกและมีกลิ่นเหม็น ซึ่งจะเห็นได้ว่า คำที่ใช้เรียกว่า “มูลฝอย” เป็นคำศัพท์ที่เป็นทางการที่ใช้เรียกของเสียที่เป็นของแข็ง แต่ประชาชนทั่วไปมักคุ้นกับคำว่า “ขยะ” (ธงชัย พรรณสวัสดิ์, 2540, หน้า 172 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 34) คือ สิ่งที่ไม่ต้องการใช้แล้ว เช่น เศษอาหาร กระดาษ เสื้อเก่า โลหะ แก้ว พลาสติก ฯลฯ

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2538, หน้า 101 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของขยะมูลฝอย ว่า

“ขยะมูลฝอย” คือ ของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ซึ่งเป็นปัญหาของโลกสมัยใหม่ จากการเติบโตของเมืองที่มีขนาดใหญ่อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจจะมีขยะมูลฝอยแตกต่างกันออกไป เช่น มูลฝอยจากบ้านเรือน ส่วนใหญ่จะเป็นอาหาร ที่เหลือจากการเตรียมการปรุงอาหารและการบริโภค รวมทั้งเศษกระดาษ พลาสติก และของที่ไมใช้แล้วจากผู้รู้และนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความด้านความรู้และและความหมายของ ขยะดังกล่าวไว้

สมนึก ชัชวาลย์. (2543 หน้า 45 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 7) กล่าวถึง “ขยะมูลฝอย” มักจะมีคำสองคำที่อยู่คู่กัน คือ คำว่า “ขยะ” และคำว่า “มูลฝอย” คำว่า “มูลฝอย” มักจะถูกใช้เป็นคำที่เป็นทางการ แต่เนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง ทำให้มีผู้ใช้คำอื่น ๆ แทนคำว่า “มูลฝอย” เป็นอันมาก อาทิ คำว่า “ขยะ” “ขยะมูลฝอย” “หยากเยื่อ” “กากของเสีย” แต่โดยทั่วไปชาวบ้านไม่ใช้คำว่า “มูลฝอย” เหมือนทางราชการ แต่จะใช้ คำว่า “ขยะ” แทน

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของคำว่า “มูลฝอย” ไว้ว่า มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้วมูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ๆ

เฉลิมชาติ แจ่มจรรยา และคณะ. (2540 หน้า 34 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 7 - 8) ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ขยะและมูลฝอย มีความหมายเหมือนกัน แต่มีชื่อเรียกต่างกันในภาษาที่เป็นทางการมักเรียกว่า “มูลฝอย” ส่วนภาษาที่ไม่เป็นทางการ มักเรียกว่า “ขยะ” บางครั้งก็เรียกรวมกันว่า “ขยะมูลฝอย” ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สำหรับการศึกษครั้งนี้ จะขอเรียกรวมกันเป็นคำแทนของคำว่า “ขยะ” และหรือ “มูลฝอย” ว่า “ขยะมูลฝอย” ที่หมายถึง เศษสิ่งของที่เหลือใช้จากกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่ถูกทิ้งจากบ้านเรือนชุมชน ที่พักอาศัย ร้านค้าตลาด อาคารสำนักงานอาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม สิ่งที่เก็บกวาดจากถนนที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ๆ รวมทั้งมูลสัตว์ซากพืชและซากสัตว์

สรุปได้ว่า ความรู้เรื่องขยะ หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ทฤษฎีและวิธีการแก้ปัญหขยะที่เกี่ยวกับประเภท ชนิด และแหล่งที่เกิดขยะปริมาณขยะ การแยกขยะการเก็บรวบรวม การทิ้งและการนำไปกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะประโยชน์และโทษ ผลกระทบต่าง ๆ ซึ่งสามารถแสดงออกมาในเชิงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดได้

องค์ประกอบและประเภทของขยะมูลฝอย

องค์ประกอบของขยะมูลฝอย

โดยทั่วไป ขยะมูลฝอยจะมีองค์ประกอบของสารานานาชนิด ที่แตกต่างกันตามสถานที่ ความหนาแน่น ขนาด สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของชุมชน มิศรา สามารถ และรัก กิจ ศรีสรินทร์ (2540, หน้า 30 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 8) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของขยะมูลฝอยว่ามีส่วนประกอบต่าง ๆ อยู่ 3 ส่วน คือ

- 1) ส่วนที่สามารถย่อยสลายได้ เช่น กระดาษ เศษผ้าไม้ ยาง หนังสือ สัตว์ และเชรามิก
- 2) ส่วนที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ เช่น พลาสติก แก้วเหล็ก โลหะอื่น และถ่านไฟฉาย
- 3) ส่วนที่จำแนกไม่ได้ หรือเบ็ดเตล็ด อื่น ๆ

สมนึก ชัชวาลย์ (2543 หน้า 45 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 8) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบหรือส่วนประกอบของขยะมูลฝอยในปัจจุบัน ว่าประกอบของขยะมูลฝอยที่เก็บ รวบรวมจากชุมชนใหญ่ ๆ เป็นขยะมูลฝอยจากห้องครัว เช่น เศษผัก และเศษอาหาร ที่เหลือ รองลงมา ได้แก่ เศษกระดาษ

เทวัญ พัฒนาพงศ์ศักดิ์ (2540, หน้า 40 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 8) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบและปริมาณของขยะมูลฝอยและความสำคัญในการพิจารณาองค์ประกอบขยะมูลฝอย ที่มีต่อกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยไว้ว่า ขยะมูลฝอยจาก ชุมชนโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ประกอบด้วย วัสดุหลาย ๆ ชนิดในปริมาณที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ สถานที่ สภาพเศรษฐกิจ รูปแบบการดำรงชีวิต กฎหมายข้อบังคับ และปัจจัยอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย จากแหล่งใดจึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบทาง กายภาพของขยะมูลฝอยในแหล่งนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณา

ธีรพล ดังคะเกตุ (2542 หน้า 24 - 30 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 8) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของขยะ มูลฝอย ไว้ด้วยเช่นกัน ว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มสูงขึ้น และมีองค์ประกอบที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่ตามมาอีกข้อหนึ่ง คือ ทำอย่างไรกับการ กำจัดขยะมูลฝอยโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

ดังนั้นอาจจะสรุปว่า องค์ประกอบของขยะมูลฝอย ประกอบด้วยสารชนิดต่าง ทั้งที่ย่อย สลายได้ และย่อยสลายไม่ได้ เช่น เศษอาหาร กระดาษ พลาสติก โลหะ แก้ว หิน ยางหนัง ใบไม้ และกิ่งไม้ เศษผ้าหรืออื่น ๆ ซึ่งจะมีปริมาณสัดส่วนที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถานที่สภาพ เศรษฐกิจ และสังคมนั้น ๆ

ประเภทของขยะมูลฝอย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2538, หน้า 101 - 102 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 34 - 35) ขยะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ขยะทั่วไป หมายถึง มูลฝอยที่ไม่มีพิษ เกิดจากเศษวัสดุเหลือใช้ในบ้านเรือนหรือเศษวัสดุทางธรรมชาติและสามารถย่อยสลายให้หมดไปได้ตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 ขยะเปียก ได้แก่ เศษอาหาร ขยะจากตลาดสด ซึ่งมีความชื้นสูงถ้าปล่อยทิ้งจะเน่าเปื่อยเร็วส่งกลิ่นเหม็น

1.2 ขยะแห้ง ได้แก่ ขยะที่มีความชื้นน้อย เน่าเปื่อยน้อย หรือไม่เน่าเปื่อย เช่น กระดาษ กระจก เศษไม้

2. ขยะอันตราย คือ มูลฝอยที่เป็นพิษและเป็นอันตรายต่อสุขภาพและมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

2.1. ขยะอันตรายจากบ้านเรือน ได้แก่ หลอดไฟฟ้านีออน ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ พบกผลิตภัณฑ์เคมี พบกสารกำจัดแมลง น้ำยาทำความสะอาด สารเหลวติดไฟ

2.2. ขยะติดเชื้อ ได้แก่ มูลฝอยที่เกิดจากสถานพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นเศษวัสดุ พลาสติก เฝือกคิยาที่ใช้แล้ว ตลอดจนเศษผ้าซับเลือด ซับแผลอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มูลฝอยเหล่านี้ต้องอยู่ในการควบคุมของกรมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

2.3 อากูตสาหกรรมเป็นพิษ ซึ่งเป็นขยะอันตรายชนิดหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มูลฝอยเหล่านี้ต้องอยู่ในการควบคุมของกรมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 การขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งผลต่อการเพิ่มปริมาณของขยะมูลฝอยในชุมชน การจับจ่ายใช้สอยของประชาชนทั่วไปใช้ ถุงพลาสติกในการใส่ของเพราะง่าย คล่องตัว และสะดวกในการพกพาไปในที่ต่าง ๆ เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วถุงพลาสติกดังกล่าวกลายเป็นขยะมูลฝอยไปโดยสภาพและพบเห็นกันเกลื่อนบริเวณต่าง ๆ เช่นบ้านเรือน ชุมชน ถนนหรือแม่น้ำลำคลอง การทิ้งขยะมูลฝอยไม่เป็นที่ เป็นทาง ทำให้ เกิดการเพิ่มปริมาณของมูลฝอยอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนและประชาชนในชุมชนซึ่งหากมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน และสร้างทัศนคติใหม่ เป็นการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้ใช้ ทรัพยากรร่วมกัน จะต้องช่วยกันสร้างความตระหนักหรือปลูกจิตสำนึกร่วมกันทุกคนในสังคม จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยจิตที่มีความตระหนัก และความรับผิดชอบ เพราะจะเป็นส่วนที่ช่วยสร้างกระบวนการทางความคิด

และค่านิยมที่เป็น ธรรมเนียมในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์ทุกคนในสังคม ซึ่ง อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง

สมนึก ชัชวาลย์ (2543 หน้า 45 อ้างถึงใน เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 9) ระบุว่า มีการแยกประเภทขยะมูลฝอยออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ขยะมูลฝอยเปียก ได้แก่ เศษอาหาร เศษพืชผัก เศษผลไม้ อินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายได้ง่าย มีความชื้นสูง และส่งกลิ่นเหม็นได้เร็ว ต้องเร่งเก็บขนและกำจัด
2. ขยะมูลฝอยแห้ง ได้แก่ เศษอาหาร เศษผ้า แก้ว โลหะ ไม้ยาง และพลาสติก ฯลฯ ขยะมูลฝอยนี้ มีทั้งกำจัดได้โดยการเผา และที่เผาไม่ได้ ส่วนหนึ่งเป็นมูลฝอยที่สามารถคัดเลือกว่าวัสดุที่ยังมีประโยชน์กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อีก โดยคัดเลือกขยะมูลฝอยก่อนที่จะทิ้งเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องทำลาย และจะมีคุณภาพประโยชน์นานาประการ
3. ขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตราย ได้แก่ สิ่งปฏิภูลและของเสียอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นพิษ มีฤทธิ์ในการกัดกร่อน และระเบิดได้ง่าย ซึ่งต้องใช้กรรมวิธีพิเศษกว่าปกติในการจัดการเนื่องจากเป็นวัสดุที่มีอันตรายโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ เช่น สารฆ่าแมลง ถ่านไฟฉายแบตเตอรี่รถยนต์ ฯลฯ ขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตรายเหล่านี้ บางชนิดต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเพราะมีลักษณะเป็น “ขยะมูลฝอยติดเชื้อ” ที่มีอันตรายสูงเนื่องจากขยะมูลฝอยมีประเภทแตกต่างกันดังนั้น การกำจัดหรือทำงานขยะมูลฝอย จึงต้องมีกรรมวิธีที่แตกต่างกันไป สอดคล้องกับลักษณะของขยะมูลฝอยนั้น ๆ ด้วย

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 15 (2550 เว็บไซต์ อ้างถึง เวชมนต์ แสนโคตร, 2550, หน้า 10) แบ่งประเภทมูลฝอยตามองค์ประกอบของขยะมูลฝอย ได้เป็น 10 ประเภท ได้แก่

1. ผักผลไม้ เศษอาหาร ได้แก่ เศษผัก เศษผลไม้ เศษอาหารที่เหลือจากการปรุงและเหลือจากการบริโภค เช่น ข้าวสุก เปลือกผลไม้ เนื้อสัตว์ เป็นต้น
2. กระดาษ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเยื่อกระดาษ เช่น หนังสือพิมพ์ใบปลิว ถุงกระดาษ กล่องกระดาษ เป็นต้น
3. พลาสติก ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก เช่น ถุงพลาสติก ภาชนะพลาสติก ของเล่นเด็ก ผลิตภัณฑ์ไฟเบอร์กลาส เป็นต้น
4. ได้แก่ สิ่งของต่าง ๆ ที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติปิโตรเลียมสังเคราะห์ เช่น ผ้า ยีน ขนสัตว์ ผ้าในลอน ได้แก่ เศษผ้า ผ้าเช็ดมือ ถุงเท้า ผ้าขี้ริ้ว เป็นต้น
5. แก้ว ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแก้ว เช่น เศษกระจก ขวด หลอดไฟ เครื่องแก้ว เป็นต้น

6. ไม้ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ทำจากไม้ ไม้ไผ่ ฟาง หญ้า เศษไม้ เช่น กิ่งไม้ แก้ว ไม้ไผ่ เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน เป็นต้น

7. โลหะ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำจากโลหะ เช่น กระจัง ตะปู ลวด ภาชนะที่ทำจากโลหะต่าง ๆ เป็นต้น

8. หิน กระเบื้อง กระดุก และเปลือกหอย ได้แก่ เศษหิน เปลือกหอย เศษกระดุกสัตว์ เช่น ก้างปลา เครื่องปั้นดินเผา เปลือกหอย กุ้ง ปู เครื่องเคลือบ เป็นต้น

9. ยางและหนัง ได้แก่ วัสดุและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยางและหนัง เช่น รองเท้า กระเป๋า

10. วัสดุอื่น ๆ ได้แก่ วัสดุที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มต่างๆ ข้างต้น

พิชิต สกุลพราหมณ์. (2531 หน้า 45 อ้างถึงใน นันทพร มณีรัตน์, 2551, หน้า 10 - 11)

ลักษณะที่สำคัญของขยะมูลฝอยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ลักษณะทางกายภาพที่สำคัญของขยะมูลฝอย ได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพความชื้น และความหนาแน่นของขยะมูลฝอย

1.1 องค์ประกอบทางกายภาพ จำแนกตามชนิดของสิ่งของต่างๆที่ประกอบ

ขึ้นมาเป็นขยะมูลฝอยทั้งหมด เช่น กระดาษ ผ้า เศษอาหาร เศษหญ้า ไม้ พลาสติก ยาง โลหะ แก้ว อิฐ หิน กรวด กระเบื้อง

1.2 ความชื้นของขยะมูลฝอย หมายถึง น้ำหนักของขยะมูลฝอยที่หายไป เมื่อนำตัวอย่างขยะมูลฝอยไปทำให้แห้งที่อุณหภูมิ 100 - 105 องศาเซลเซียส มีหน่วยเป็นเปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักน้ำที่ประกอบอยู่ในขยะมูลฝอย หรือน้ำหนักของขยะมูลฝอยที่หายไปโดยเทียบกับ น้ำหนักของตัวอย่างของขยะมูลฝอยที่ชั่งได้ในครั้งแรกก่อนที่จะนำขยะมูลฝอยไปทำให้แห้ง

1.3 ความหนาแน่นของขยะมูลฝอย หมายถึง ความหนาแน่นปกติ ได้แก่มวลต่อหนึ่งหน่วยปริมาตรของขยะมูลฝอยในภาวะปกติโดยไม่มีการอัด หรือบีบขยะมูลฝอยให้ผิดไปจากรูปร่าง

2. ลักษณะทางเคมีที่สำคัญของขยะมูลฝอย ได้แก่ องค์ประกอบทางเคมี ปริมาณน้ำ ปริมาณสารที่เผาไหม้ได้และปริมาณเถ้า และค่าความร้อนของขยะมูลฝอย

2.1 องค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ คาร์บอน ไนโตรเจน ไฮโดรเจน ออกซิเจน ซัลเฟอร์ และคลอรีน

2.2 ปริมาณน้ำ ปริมาณสารที่เผาไหม้ได้และปริมาณเถ้า โดยทั่วไปแล้วปริมาณน้ำที่มีอยู่ในขยะมูลฝอยนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.3 น้ำที่อยู่ในขยะมูลฝอยเองเป็นน้ำที่มีอยู่ในพืชผัก เศษอาหาร น้ำในลักษณะนี้มีปริมาณประมาณ 1/2 ถึง 2/3 ของปริมาณน้ำทั้งหมดของขยะมูลฝอย

2.4 น้ำที่ติดอยู่ภายนอก ได้แก่ น้ำฝนน้ำที่ออกจากเศษอาหาร ซึ่งโดยทั่วไป จะมีปริมาณ 1/2 ถึง 1/3 ของปริมาณน้ำทั้งหมดและขยะมูลฝอย ปริมาณสารที่เผาไหม้ได้ หมายถึง ส่วนของขยะมูลฝอยที่สามารถติดไฟและถูกเผาไหม้ได้ ส่วนปริมาณเถ้า หมายถึง ส่วนของขยะมูลฝอยที่เหลือจากการเผาไหม้

ปัญหาที่เกิดจากมูลฝอย

มูลฝอยที่เกิดจากชุมชน หากไม่มีการเก็บและกำจัดอย่างถูกต้อง และเหมาะสมล้วนจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ต่อชุมชนที่สำคัญ คือ

1. มลภาวะของสิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ และอากาศ) มูลฝอยเป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของชุมชนเกิดมลภาวะ เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย และการปนเปื้อน ของดิน เป็นต้น

2. แหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลง (Breeding Places) ในมูลฝอยอาจจะ มีเชื้อโรคที่ทำให้เกิดโรคปะปนมา เช่น มูลฝอยจากโรงพยาบาลและการสะสมมูลฝอยที่เก็บขนมา ถ้ากำจัดไม่ถูกต้องจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวันและหนู ซึ่งเป็นพาหนะนำโรคมารู้น

3. การเสี่ยงต่อสุขภาพ (Health Risk) ชุมชนที่ขาดการกำจัดมูลฝอยที่ดี และถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์การสุขาภิบาล จะทำให้ประชาชนเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่าง ๆ ได้โดยง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียและพยาธิชนิดต่าง ๆ เนื่องจากมูลฝอยเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง ฉะนั้นการแพร่ของโรคย่อมเป็นไปได้ง่าย

4. การสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Economic Loss) ชุมชนต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับกำจัด มูลฝอยเป็นประจำอยู่แล้ว และถ้าการกำจัดไม่ถูกต้องย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ เช่น มูลฝอยทิ้งน้ำ ทำให้น้ำเสีย และส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำด้วย เป็นผลให้สูญเสียต่อระบบเศรษฐกิจอีกด้วย

5. การทำให้ขาดความสวยงาม (Esthetics) การเก็บรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยที่ดี จะช่วยให้ชุมชนเกิดความสวยงามและความเป็นระเบียบเรียบร้อย อันส่งผลถึงความเจริญและวัฒนธรรมของชุมชน

6. ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ (Nuisance) มูลฝอยก่อให้เกิดเหตุรำคาญ เช่น กลิ่นเหม็นจากการเน่าเปื่อยหรือการสลายของมูลฝอย เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของ แมลงวัน หนูและแมลงสาป

ถ้าศักดิ์ ชวนิชย์ (2531หน้า 11 - 12 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ โอสิตพร, 2551, หน้า 12 - 13) ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมจากขยะเกิดขึ้น เนื่องจากขยะมีจำนวนมาก แต่ชุมชนไม่สามารถเก็บขน และกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างหมดจดหรือไม่สามารถจัดการได้อย่างถูกสุขลักษณะ ดังนั้นขยะมูลฝอย จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายด้านตามมา คือ

1. อากาศเสีย (Air Pollution) เกิดจากการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้ง ก่อให้เกิดควันและสารพิษทางอากาศ ทำให้คุณภาพอากาศเสื่อมลงไป
2. น้ำเสีย (Water Pollution) เกิดจากการกองขยะมูลฝอยลงบนดิน เมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะมูลฝอย จะเกิดน้ำเสีย มีความสกปรก ซึ่งจะไหลลงสู่แหล่งน้ำทำให้เกิดมลพิษของแหล่งน้ำ
3. แหล่งพาหะนำโรค (Breeding Places) เกิดจากการกองขยะมูลฝอย บนพื้นเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของหนู และแมลงวัน ฯลฯ ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน
4. เหตุรำคาญและความไม่น่าดู (Nuisance and Esthetics) เกิดจากการเก็บขยะมูลฝอยไม่หมด รวมทั้งการกองบนพื้น ซึ่งจะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนประชาชนและเกิดภาพไม่สวยงาม ไม่เป็นสุนทรียภาพ นอกจากปัญหาสิ่งแวดล้อมข้างต้นแล้ว จำนวนขยะมูลฝอยยังเป็นตัวการสำคัญที่สร้างปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งจะต้องเพิ่มบุคลากร เพิ่มงบประมาณ อุปกรณ์ ในการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งการให้ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีแก่เจ้าหน้าที่และประชาชน เพิ่มมากขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย

วรรณภา จูตินานนท์ (2545: 29 – 32 อ้างถึงใน อัมพร นิมิตภาคภูมิ, 2550, หน้า 14 - 17) กล่าวว่า โดยทั่วไปการจัดการมูลฝอยมีขั้นตอนง่าย ๆ ดังนี้

1. การเก็บขนมูลฝอยในประเทศไทยมีอยู่ 2 วิธี ดังนี้ คือ

1.1 วิธีเก็บโดยตรง (Direct Collection) คือ การส่งรถและเจ้าหน้าที่ออกไปเก็บขนขยะมูลฝอยยังที่อยู่อาศัยและสถานที่ต่าง ๆ ที่รถยนต์เก็บขนสามารถเข้าถึง หรือให้เจ้าของขยะมูลฝอยนำขยะมูลฝอยจากแหล่งที่อยู่อาศัยของตน มาใส่ยังรถยนต์เก็บขนที่แล่นเข้าไปรับเองแล้วรถยนต์เก็บขนก็จะนำขยะมูลฝอยเหล่านั้นไปทำลายต่อไป

1.2 วิธีการเก็บขนโดยอ้อม (Indirect Collection) หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ จะนำถังรองรับขยะมูลฝอยไปตั้งตามถนนสายต่าง ๆ และบริเวณที่มีขยะมูลฝอยจำนวนมาก เช่น ตลาดสด ศูนย์การค้าและย่านชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนที่ผ่านไปมาหรือที่อยู่ใกล้เคียง สามารถนำขยะมูลฝอยมาใส่ในถังรองรับซึ่งมีขนาดต่าง ๆ กัน

สำนักงานรักษาความสะอาด. กองวิชาการ (2535 หน้า 16 - 19 อ้างถึงใน อัมพร นิมิตภาคภูมิ, 2550, หน้า 10) การเก็บรวบรวมมูลฝอย (Refuse Collection) สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท

1. การเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชน เป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอยที่เกิดขึ้นไว้ในที่ รองรับมูลฝอยของครัวเรือน หรือสถานที่ทำการนั้น ๆ ซึ่ง อาจใช้วิธีรวบรวมได้ 3 ระบบ คือ

1.1 ระบบถังเดียว (One Can System) โดยมูลฝอยทุกชนิดเก็บรวบรวมในถังใบเดียว ไม่มีการแยกชนิดของมูลฝอย

1.2 ระบบสองถัง (Two Can System) โดยแยกมูลฝอยแห้งและเปียกไว้คนละถัง เพราะมูลฝอยเปียกจะย่อยสลายง่าย ส่งกลิ่นเหม็นจึงต้องแยกเก็บเพื่อง่ายต่อการกำจัด

1.3 ระบบสามถัง (Three Can System) โดยแยกถังรองรับมูลฝอย สำหรับมูลฝอยสด มูลฝอยแห้ง และมูลฝอยอื่น ๆ เพื่อความสะดวกในการเก็บและทำลาย

2. การเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชน เป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากที่ต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อไปกำจัดโดยปกติทำได้ 3 แบบ คือ

2.1 เทศบาลจัดทำเอง

2.2 ทำสัญญาจ้าง

2.3 ให้เอกชนจัดทำ

ถ้าศักดิ์ ชวนิชย์ (2531, หน้า 11 - 12 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ โอสถิตพร, 2551, หน้า 13 - 14) กล่าวว่า ขยะต่าง ๆ ที่เราทิ้งในแต่ละวันได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติซึ่งต้องใช้พลังงานในการผลิตขึ้นมาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น กระดาษได้มาจากไม้ แก้วได้มาจากทราย กระป๋องอลูมิเนียมหรือเหล็กได้จากแร่ธาตุธรรมชาติ เป็นต้น ทรัพยากรเหล่านี้ย่อมมีวันหมดไป แล้วเราจะช่วยกันลดปริมาณขยะ ซ่อมแซมเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ การกำจัด การนำไปใช้อีก และการแปรสภาพขยะให้เกิดการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ และป้องกันไม่ให้ขยะล้นโลกได้หรือไม่ เราจะมีวิธีการจัดการกับขยะที่เพิ่มขึ้นทุกวันนี้ได้โดยการใช้หลักการ 5 R ซึ่งได้แก่ Reduce Repair Reject Reuse และ Recycle

จากปริมาณขยะทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นทุกวัน เกือบครึ่งหนึ่งจะเป็นขยะที่เป็นประเภทขยะสด ได้แก่ เศษพืช ผัก อาหาร ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมาจากบ้านเรือน การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการร่วมกัน โดยเราสามารถที่จะทำให้เกิดขยะน้อยที่สุด และกำจัดขยะเหล่านี้ได้โดยวิธีการ 5 R โดย 2 R แรกเริ่มจากการจัดการก่อนที่จะทำให้เกิดขยะ คือ

Reduce เป็นการลดปริมาณขยะที่แหล่งกำเนิด เพื่อให้คงเหลือขยะน้อยที่สุด เช่น ซื้อผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นเท่านั้น วางแผนในการซื้อ ไม่ซื้อพร่ำเพรื่อเกินความจำเป็น ซื้อผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในหีบห่อที่ทำจากวัสดุซึ่งผ่านกระบวนการรีไซเคิล โดยจะสังเกตได้จากเครื่องหมาย ซื้อสินค้าที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

Repair เป็นการซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ ที่เสีย แต่สามารถนำมาใช้ต่อได้หากมีการซ่อมแซมแทนที่จะทิ้งเป็นขยะ อาจจะเริ่มจากการพิจารณาสินค้าตั้งแต่การเลือกซื้อ โดยเลือกสินค้าที่มีคุณภาพดี ใช้ได้นาน และสามารถซ่อมแซมได้หากเกิดการเสียหาย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกทำให้ไม่สิ้นเปลืองเงินเพื่อซื้อของใหม่ และยังลดปริมาณขยะลงได้ส่วนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการช่วยลด

ปริมาณขยะโดยรวมลงได้ อีกทั้งยังเป็นการช่วยประหยัดทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ส่งผลให้มลพิษที่จะเกิดจากขยะลดลงอีกด้วย 3 R ที่เหลือ จะเป็นการจัดการเมื่อเกิดขยะ

Reuse เป็นการนำขยะกลับไปใช้ใหม่ การใช้ผลิตภัณฑ์ซ้ำแล้วซ้ำอีกตามรูปแบบที่เป็นต้นกำเนิดของมัน ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ต้องการของครอบครัวหนึ่งอาจเป็นสิ่งที่ต้องการของอีกครอบครัวหนึ่งก็ได้ การนำกลับไปใช้ใหม่ ไม่จำเป็นต้องหมายถึงว่าสินค้าต้องถูกนำไปใช้ซ้ำโดยเจ้าของเดิม เช่น ใช้ถุงผ้าสำหรับใส่ของแทนถุงพลาสติก หรือถุงกระดาษ ใช้กระดาษสองหน้า ใช้ผ้าเช็ดทำความสะอาดแทนกระดาษทิชชู นำกระป๋องหรือกล่องที่เคยโยนทิ้งบ่อย ๆ มาดัดแปลงทำเป็นที่ใส่ของกระจุกกระจิก

Recycle เป็นการนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่โดยเข้ากระบวนการผลิตใหม่ให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงของเดิม หรือของใหม่ที่สามารถนำมาใช้ได้ อีก เช่น ถุงพลาสติกใช้แล้วเอาไป Recycle เป็นพรมปูพื้น กระดาษใช้แล้วหรือกระดาษหนังสือพิมพ์เอาไป Recycle เป็นกระดาษชำระ เป็นต้น

Reject เป็นการกำจัดขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หรือนำไปรีไซเคิลได้หรือเป็นขยะที่มีพิษ วิธีการกำจัดได้โดยการ

- การนำไปเผาด้วยเตาเผาขยะ (Incineration)
- การฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ (Sanitary Landfill)
- การเทลงกองไว้บนพื้นดิน (Dumping on Land)

เทศบาลตำบลแม่สาย (2547, หน้า 6 - 3 อ้างถึงใน อัมพร นิมิตรภาณุ, 2550, หน้า 10) การกำจัดขยะ (Residue Disposal) ขยะที่เหลือจากการผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มาแล้วจึงจะต้องมีการกำจัดอย่างถูกวิธี ซึ่งถือเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการกำจัดขยะ คือ

1. การกองทับพื้น (Dumping on Land) เป็นวิธีการกำจัดมูลฝอยชนิดต่าง ๆ โดยถม ที่ลุ่มให้มีระดับสูงตามต้องการ แต่วิธีนี้มักไม่นิยมใช้ เพราะหากเป็นมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย จะก่อให้เกิดเหตุรำคาญ เช่น กลิ่นรบกวนและน้ำเสียด้วยเมื่อฝนชะล้างผ่านกองมูลฝอย

2. การนำไปทิ้งทะเล (Dumping at Sea) เป็นวิธีคล้ายถมมูลฝอยในที่ลุ่ม แต่ทิ้งลง ทะเล มูลฝอยที่จะนำไปทิ้งทะเลควรเป็นมูลฝอยที่ไม่สลายตัวหรือสลายตัวช้า แต่ไม่เหมาะสมเพราะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพแวดล้อมทางทะเลเป็นอันตรายต่อสัตว์ทะเล และทำลายทัศนียภาพของทะเลที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3. การนำมูลฝอยไปเลี้ยงสัตว์ (Hog Feeding) มูลฝอยที่มีคุณค่าเป็นอาหารสัตว์ เช่น มูลฝอยสด ได้แก่ เศษอาหาร พืชผักซึ่งได้จากครัวเรือน ร้านขายอาหาร ภัตตาคาร แต่มีข้อพึงระวัง เพราะอาจมีเชื้อโรคปนมาด้วย ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสัตว์และระบาดถึงคนด้วย

4. การเผา (Incineration) การเผาคด้วยเตาเผาขยะมูลฝอยที่สามารถเผาได้ด้วยอุณหภูมิ สูงจนไม่ปล่อยควันและก๊าซที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมออกมา เตาเผาจึงต้องก่อสร้างด้วย เทคโนโลยีทันสมัย มีราคาแพง ในท้องถิ่นที่มีรายได้น้อยก็ไม่สามารถใช้วิธีการนี้ในการกำจัด ขยะมูลฝอยได้ ส่วนการเผาในสภาวะปกติ เช่น การเผากลางแจ้งนั้น จะก่อให้เกิดควันและก๊าซ ที่เป็นอันตรายต่อสภาวะแวดล้อม

5. การฝังกลบ (Sanitary Landfill) วิธีนี้แพร่หลายในยุโรปและอเมริกา เพราะสามารถนำมูลฝอยที่เก็บรวบรวมมากำจัดได้ทันที โดยนำมูลฝอยมาฝังกลบทับด้วยดินโดยใช้รถแทรกเตอร์เริ่มตั้งแต่การขุดร่องดินสำหรับกำจัดมูลฝอยบดอัดให้แน่นกลบทับหน้าและบดอัดด้วยดินให้แน่น หลังจากนั้นค่อย ๆ ปล่อยให้สลายไปเองโดยจุลินทรีย์ในดินและเมื่อสิ้นสุดการฝังแล้ว เมื่อทิ้งไว้นาน จนการย่อยสลายสิ้นสุดก็สามารถใช้พื้นที่นั้นเป็นประโยชน์ได้

6. การกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีบด (Grinding System) รูปแบบและวิธีการเก็บรวบรวมและขนส่งมูลฝอย ในการเก็บรวบรวมมูลฝอยของแต่ละชุมชน สามารถเลือกดำเนินการได้หลายวิธี

6.1 Curb Side Collection เป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอย จากภาชนะรองรับ มูลฝอยชนิดต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบได้นำมาตั้งบริการตามบริเวณสองฟากถนน ซึ่งประชาชนบริเวณใกล้เคียงได้นำมูลฝอยมาใส่ไว้

6.2 Back-Yard Collection เป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอย โดยเจ้าพนักงานเก็บขน จะเข้าไปเก็บหรือถ่ายเทมูลฝอยจากบ้านเรือนแต่ละหลังออกไปเอง

6.3 Set-out and set-back เป็นการเก็บมูลฝอยโดยใช้เจ้าพนักงาน 2 ชุด โดยชุดแรกเข้าไปเก็บมูลฝอยจากบ้านเรือน แล้วให้ผู้รับบริการร่อนนำภาชนะรองรับขยะมูลฝอยนั้นคืนเจ้าพนักงาน อีกชุดประจำรถเก็บขนมูลฝอย

6.4 Block Collection เป็นการเก็บขนมูลฝอยโดยมีเจ้าพนักงานเก็บขนมูลฝอย โดยสารไปกับรถเก็บขนขยะและถังกระดิ่ง เป็นสัญญาณให้ผู้รับบริการนำมูลฝอยมาให้ และรอรับ ภาชนะรองรับมูลฝอยคืน แต่ละทางเลือกมีข้อดี-ข้อเสีย และความเหมาะสมที่ต่างกันออกไป

7. การหมักทำปุ๋ย (Compositing) การหมักทำปุ๋ย เป็นการนำขยะมูลฝอยในส่วนที่ย่อยสลายได้มาทำการเข้ากระบวนการหมักในโรงงานหมัก เพื่อให้เปลี่ยนสภาพไปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ และนำไปขายแก่เกษตรกรหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นต่อไป มีเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้นที่ใช้วิธีนี้ ในการกำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากต้องลงทุนสูงในการก่อสร้างโรงงานหมัก และมีความยุ่งยาก ในการดำเนินการ เพราะต้องมีกระบวนการในการคัดแยกขยะมูลฝอยในส่วนที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ ออกเสียก่อน แม้แต่กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการอยู่ก็ไม่ประสบความสำเร็จนัก เพราะปุ๋ยที่ได้

จะมีส่วนประกอบของพลาสติกและวัสดุที่ไม่ย่อยสลายอื่นๆ ปะปนอยู่มาก ปุ๋ยที่ได้จึงไม่เป็นที่นิยมของเกษตรกร

จากการศึกษาเอกสารข้างต้น พบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน จะมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมประชุม ร่วมทำร่วมวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาทางออก รวมทั้งการตัดสินใจ และประเมินผลด้วยตนเองว่า ดีหรือไม่อย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมชุมชนที่กำหนดไว้

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่น

สุนีย์ ขวัญศิริโรจน์ (2535, หน้า 29 - 32 อ้างถึงใน อัมพร นิมิตรภาคภูมิ, 2550, หน้า 6) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ใหม่และสำคัญไว้ 2 ประการ คือการพยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชนให้เกิดขึ้นมากที่สุดโดยการใช้ระบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งการมี หลักประกันด้านสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี และการปรับระบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการปรับกระบวนการและกลไกในการบริหารจัดการงบประมาณและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพมีความคล่องตัว และสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดหลักการประสานงานภายใต้ ระบบการจัดการพื้นที่กับการกิจของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนงาน โครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาควภูไปกับระบบการติดตามประเมินผล โดยจัดทำเครื่องชี้วัด

1. นโยบายด้านการจัดการมูลฝอย เนื่องจากการจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญและเร่งด่วนประกอบกับบทบัญญัติมาตรา 5 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีหน้าที่สำคัญในการเสนอนโยบายและความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีหน้าที่สำคัญในการเสนอนโยบายและความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริม และรักษาสิ่งแวดล้อมต่อคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมจึงได้เสนอนโยบาย มาตรการด้านการจัดการมูลฝอยต่อคณะรัฐมนตรี และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วในคราวประชุมเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2524 โดยนโยบายและมาตรการดังกล่าวระบุให้ถือว่า มูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนที่รัฐพึงเข้าจัดการ และแก้ไข โดยสนับสนุนเทศบาลและการปกครองท้องถิ่นในด้านกำลังคน งบประมาณและเทคโนโลยีเพื่อ การแก้ไขปัญหา โดยจัดลำดับความสำคัญให้แก่กรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ๆ ในแต่ละภาคก่อนและมีมาตรการเพื่อให้ นโยบายดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ 9 มาตรการ

โดยที่ชุมชนต่าง ๆ กำลังประสบปัญหามูลฝอยอันเนื่องมาจากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมและของเหลือใช้จากบ้านเรือนเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากขาดกำลังคน งบประมาณ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เทศบาลต่าง ๆ จึงประสบปัญหาทั้งในเรื่องการเก็บมูลฝอยได้ไม่หมด และในบางกรณีกรรมวิธีในการกำจัดมูลฝอยเองก็ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกมากมาย นับตั้งแต่กลิ่นรบกวน มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และปัญหาทางสุขภาพอนามัย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะทวีความรุนแรงขึ้นตามความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการขยายตัวทางการเมือง

เพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอย ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง รัฐจึงกำหนดนโยบายและมาตรการด้านการจัดการขยะมูลฝอยไว้ดังนี้

นโยบายที่ 1 ถือว่ามูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน เพราะเกี่ยวข้องกับความสะดวก สุขภาพอนามัยของประชาชนและเป็นต้นเหตุของมลพิษด้านอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งที่รัฐพึงเข้าจัดการและแก้ไข

นโยบายที่ 2 สนับสนุนเทศบาลและการปกครองท้องถิ่นทั้งในด้านกำลังคน งบประมาณ และเทคโนโลยี เพื่อการแก้ไขปัญหามูลฝอยโดยจัดลำดับความสำคัญ ให้แก่กรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ ๆ ในภาคอื่น ๆ ก่อนมาตรการ เพื่อให้นโยบายดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ รัฐจึงได้กำหนดมาตรการไว้ดังนี้คือ

1.1 ปรับปรุงแก้ไขหรือตรากฎหมาย พระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสะอาดให้ทันสมัย เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอยที่กำลังประสบอยู่ เพื่อกำหนดมาตรการในการแก้ปัญหาระยะสั้นและวางแผนป้องกันแก้ไขระยะยาว

1.3 สนับสนุนการศึกษาวิจัยทางด้านเทคโนโลยี และวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการ ขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

1.4 กำหนดมาตรการควบคุมการจัดการมูลฝอย จากกิจการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทที่มีสารพิษเจือปนอยู่

1.5 มีการวางแผนระยะยาวในการแก้ไขปัญหา การจัดการมูลฝอยของกรุงเทพ ฯ และเมืองใหญ่อื่น ๆ โดยวิธีการที่เหมาะสมทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

1.6 ปรับปรุงอัตราค่าบริการในการเก็บรวบรวมมูลฝอยให้ยุติธรรม และตรงต่อความเป็นจริงมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้มาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริการ

1.7 ให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและผลเสีย อันเกิดจากมูลฝอย รวมทั้งการขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา

1.8 หาวิธีลดปริมาณของมูลฝอยลงโดย

1.8.1 กำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้ใช้ได้ทนทานและมีประสิทธิภาพ ตลอดอายุของผลิตภัณฑ์

1.8.2 ควบคุมมาตรฐานของกระบวนการผลิต เพื่อลดปริมาณมูลฝอยและวัสดุที่เหลือ ใช้จากการผลิต

1.8.3 หาวัสดุที่ใช้ทดแทนและวัสดุที่ยากต่อการทำลาย

1.8.4 หาทางนำวัสดุเหลือใช้ หรือผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุกลับมาใช้เป็นวัสดุในการผลิตต่อไป

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปัจจุบันกฎหมายที่มีเนื้อที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ มีอยู่หลายฉบับแต่กฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยโดยตรง ได้แก่ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2527 กฎหมายดังกล่าวเพียงกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นในการวางระเบียบและแผนงานสำหรับการเก็บรวบรวมและขนส่งมูลฝอยไว้ ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ท้องถิ่นจ่ายจริง อย่างไรก็ตาม ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติในครั้งล่าสุดนี้ได้มีการอนุญาตให้หน่วยงานในท้องถิ่น สามารถที่จะเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมฯ ให้เหมาะสมกับสภาพ

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ (2540, หน้า 4 - 6 อ้างถึงใน อัมพร นิมิตรภาคภูมิ, 2550, หน้า 19) การบริหาร การจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น จำแนกได้ดังนี้

1. การจัดการมูลฝอยในประเทศไทย บทบาทของกระทรวงมหาดไทยในการจัดการ ขยะมูลฝอยนั้นมีส่วนราชการต่างๆในสังกัดกระทรวงมหาดไทยที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบกับงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของท้องถิ่นทั่วประเทศมีหลายส่วนราชการ ซึ่งต่างมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบหลากหลายกันออกไป ดังนี้

1.1 สำนักนโยบายและแผน (สนผ.) มีหน้าที่ในการวิเคราะห์เสนอแนะการจัดทำนโยบายและการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการวิเคราะห์งบประมาณโครงการในส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประสานการปฏิบัติในเรื่องการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงานทั้งในสังกัดกระทรวงมหาดไทยและส่วนราชการอื่นๆ

1.2 สถาบันดำรงราชานุภาพ (สตร.) โดยกลุ่มพัฒนายุทธศาสตร์มหาดไทย กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์

1.3 กรมการปกครอง (ปก.) โดยกองวิชาการและส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่นสำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในการศึกษาและวิเคราะห์แผนงานที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลการบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ

1.4 กรมโยธาธิการ (ยธ.) โดยกองวิศวกรรมสุขาภิบาลได้ร่วมกับกรมการปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร่วมกันจัดทำโครงการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยโดยได้มีการศึกษาความเหมาะสมออกแบบรายละเอียดและก่อสร้าง และมอบให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการทั้งนี้กรมโยธาธิการเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือทางด้านวิชาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้กรมโยธาธิการได้จัดตั้งสถาบันช่างมหาดไทย เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนานุคลากรของท้องถิ่นในเรื่องเทคนิคการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

2. การจัดการมูลฝอยของเทศบาล กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการปกครอง มีนโยบายที่จะส่งเสริมเทศบาลตามหลักการกระจายอำนาจ และมุ่งพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรเทศบาลให้มีความสามารถในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ และต่อความต้องการของประชาชนใน

2.1 การจัดการมูลฝอยโดยทั่วไปการเก็บขนมูลฝอยในภูมิภาคแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเทศบาลส่งเจ้าหน้าที่ของตนออกจัดเก็บขนรวบรวมมูลฝอยตามแหล่งชุมชนทั้งในตลาด โรงเรียน สถานที่ราชการ หมู่บ้านจัดสรรอื่น ๆ ในพื้นที่แต่ปัญหาด้านปัจจัยทั้งงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์เครื่องใช้ และเทคนิควิทยาการ ทำให้การจัดการมูลฝอย ของเทศบาลยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร มูลฝอยที่ตกค้างยังมีทั่วไปและใน พ.ศ. 2537 ประมาณ ร้อยละ 80 ของเทศบาลยังมีปัญหาพื้นที่ในการกำจัดมูลฝอยไม่เพียงพอ

2.2 ปัญหาการจัดการมูลฝอยของเทศบาลทั่วไปต้องเผชิญกับปัญหาหลัก ๆ ดังนี้

2.2.1 ชัดความสามารถในการจัดเก็บขนมูลฝอยของเทศบาล มีจำกัดไม่เพียงพอต่อปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน จึงมีมูลฝอยที่ตกค้างมากและการกระจายอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นอย่างมาก ทั้งกลิ่นเหม็น ความสกปรกรกรุงรัง พาหะนำเชื้อโรคที่ปะปนและสารพิษที่ปนเปื้อน

2.2.2 วิธีการกำจัดมูลฝอยยังใช้วิธีดั้งเดิม คือกองบนพื้นดินและทำการไถกลบเป็น ครั้งคราว หรือทิ้งไว้กลางแจ้งแล้วจึงเผา ซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนนำไปสู่การต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง

2.2.3 ขาดแคลนสถานที่กำจัดมูลฝอย เกือบทุกเทศบาลที่ต้องประสบกับปัญหานี้ เพราะปัญหาที่ดินมีราคาสูงขึ้นมาก จนเทศบาลไม่มีกำลังทุนทรัพย์เพียงพอที่จะซื้อได้ จึงต้องแสวงหาพื้นที่ที่ห่างไกลออกไป ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการเก็บขน เคลื่อนย้าย และขนถ่ายมูลฝอย

2.2.4 บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติขาดความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์และจิตสำนึก ในการเก็บขนเคลื่อนย้าย และการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ และมีประสิทธิภาพทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากรายได้ต่ำ ขณะเดียวกันงานเก็บขนมูลฝอยกลับเป็นงานที่หนัก อัตราความเสี่ยงสูง และสวัสดิการต่อตนเองและครอบครัวน้อยจึงขาดความสนใจและจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน

2.2.5 เครื่องจักรหรือยานพาหนะในการกำจัดมูลฝอยมีน้อย ค่าใช้จ่ายการซ่อมบำรุง รักษาและบุคลากรที่ชำนาญการใช้เครื่องจักรกลต่าง ๆ มีอยู่อย่างจำกัดไม่เพียงพอโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

2.2.6 การเก็บค่าธรรมเนียม อัตราค่าธรรมเนียมในปัจจุบันต่ำและไม่เคยได้รับการปรับปรุงเป็นเวลานาน เพราะผู้บริหารเกรงว่า จะมีผลกระทบต่อการเมืองของตนและคณะ นอกจากนั้น ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการเก็บค่าธรรมเนียมยังต่ำอีกด้วย ทำให้เงินรายได้เพื่อการบริหารจัดการมูลฝอยมีน้อย และไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารจัดการมูลฝอยเป็นอย่างมาก

การปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ในทางทฤษฎีสามารถพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (กรมการปกครอง, 2540, หน้า 24-44 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า 25)

1. รูปแบบการลงทุนและบริหารจัดการมูลฝอยวิธีการลงทุนดำเนินการและบริหารการเก็บขน/หรือกำจัดมูลฝอยนั้นสามารถกระทำได้หลายวิธี รูปแบบนิยมใช้มี 4 วิธี ได้แก่

1.1 หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นลงทุนและบริกรกิจการเอง ซึ่งท้องถิ่นสามารถดำเนินการโดยลำพังเอาหรือจะร่วมกับท้องถิ่นอื่น ๆ ก็ได้ เช่น เทศบาลที่อยู่ใกล้อาจจะลงทุนก่อสร้างสถานที่กำจัดรวมเพื่อใช้ร่วมกันได้โดยอาจอยู่ในรูปของ “สหการ” หรือ “บริษัทจำกัด”

1.2 หน่วยราชการท้องถิ่นลงทุนและให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบเช่น

1.2.1 การว่าจ้าง (contract out) หมายถึงท้องถิ่นว่าจ้างเอกชนเข้ามาดำเนินการเก็บและ/หรือกำจัดมูลฝอยโดยจ่ายค่าจ้างเป็นเหมาหรือจ่ายตามหน่วยของงานที่ทำ เช่น คิดค่าจ้างต่อหน่วยน้ำหนัก หรือปริมาตรของมูลฝอยที่จัดเก็บและ/หรือกำจัดได้จริงเป็นต้น

1.2.2 การสัมปทาน (franchise) หมายถึง ท้องถิ่นมอบหมายให้เอกชนที่สัมปทานหรือสิทธิบริการหรือดำเนินการเก็บและ/หรือกำจัดมูลฝอยในพื้นที่รับผิดชอบของตนได้ โดยเอกชน

สามารถเลือกค่าบริการจากประชาชนได้ในอัตราไม่เกินกว่าที่ท้องถิ่นกำหนดให้และเอกชนจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ท้องถิ่นเป็นรายปีหรือรายเดือน ตามแต่จะตกลงกัน

1.3 เอกชนลงทุนและบริหารกิจการเอง วิธีนี้เอกชนสามารถเรียกเก็บค่าบริการได้แต่จะต้องติดต่อหาผู้ใช้บริการเอง ซึ่งผู้ใช้บริการอาจเป็นประชาชนทั่วไป หรือเป็นหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยราชการอื่น ๆ ก็ได้

1.4 หน่วยราชการท้องถิ่นและเอกชนร่วมลงทุนและบริหารกิจการโดยการจัดตั้งบริษัทจำกัด โดยส่วนราชการจะต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินร้อยละ 50 ของทุนจดทะเบียน ซึ่งวิธีนี้ส่วนราชการที่จะลงทุนร่วมกับเอกชนอาจจะมีหนึ่งแห่งหรือหลายแห่งเข้าร่วมทุนกัน การเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของการดำเนินการโดยหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นและโดยเอกชนสามารถสรุปได้ตามตารางที่ 7 ซึ่งการพิจารณาว่ารูปแบบการลงทุนและบริหารกิจการจัดการมูลฝอย ควรจะเป็นรูปแบบใดนั้น ควรพิจารณาจากข้อกับหลาย ๆ ด้าน เช่น ฐานะทางท้องถิ่น อัตราค่าธรรมเนียมและผลตอบแทนที่ได้ แรงจูงใจ ตลอดจนเงื่อนไขข้อบังคับต่าง ๆ ของท้องถิ่น ฯลฯ

1.4.1 งบประมาณ งบประมาณและค่าใช้จ่ายที่ต้องจัดเตรียมไว้สำหรับใช้ในการจัดมูลฝอย แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1.4.1.1 เงินลงทุนได้แก่ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อที่ดิน เครื่องจักรกลยานพาหนะ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บและกำจัดมูลฝอย งานโยธาและระบบสาธารณูปโภคภายในสถานที่กำจัดมูลฝอย เช่น การเตรียมพื้นที่ถนน ระบบระบายน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย วัสดุอะไหล่ ตลอดจนค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดที่ใช้ในการดำเนินงานเก็บและกำจัดมูลฝอยในแต่ละวัน โดยทั่วไปแล้วรายได้จากค่าธรรมเนียมที่ท้องถิ่นสามารถเรียกเก็บจากผู้รับบริการนั้นจะน้อยมากไม่สมคูลกับรายจ่าย และแม้จะสามารถเก็บได้ครบถ้วนก็จะเพียงพอสำหรับเป็นค่า ดำเนินการเท่านั้น จากท้องถิ่นมีโครงการจะก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยที่ถูกลักษณะ ซึ่งจะต้องใช้เงินทุนมากก็จะไม่เพียงพอจำเป็นต้องจัดหาเงินลงทุนจากแหล่งอื่นมาสมทบ อาทิ งบประมาณส่วนกลางกองทุนสิ่งแวดล้อมองค์การความช่วยเหลือระหว่างประเทศ สถาบันการเงินต่าง ๆ

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเทศบาล

ตามหลักการของการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เหตุผลประการหนึ่งเพื่อให้หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้ดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง ทั้งนี้เป็นการแบ่งเบาภาระจากรัฐบาล และยังเป็นการทำงานที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล โครงสร้างและหน้าที่ของ

หน่วยงานส่วนท้องถิ่นได้แสดงถึงหน้าที่รับผิดชอบและ ศักยภาพของท้องถิ่น ดังนั้นจึงได้รวบรวม โครงสร้างและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและกำจัดการมูลฝอย ดังนี้

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 อ้างถึงใน ธนพร เรือนคำ, 2550, หน้า 8) ได้กล่าวถึงประวัติการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลของไทย ดังนี้

การจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลของไทยได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัย รัชกาลที่ 7 โดยพระองค์ท่านทรงปรารถนาให้ระบอบเทศบาลเป็นบันไดขั้นแรกสำหรับการพัฒนา ไปสู่การมีรัฐสภาตามระบบประชาธิปไตยในอนาคต ตลอดจนทรงเล็งเห็นความสำคัญ และความ จำเป็นที่จะพัฒนารูปแบบการปกครองท้องถิ่น จึงส่งข้าราชการไปดูงานการจัดระเบียบเทศบาลที่ อเมริกา ยุโรปและเอเชีย เมื่อ พ.ศ. 2471 และจัดทำร่างพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นในครั้งแรกในปี พ.ศ.2473 และได้รับความเห็นชอบจากสมุหเทศาภิบาลในปี พ.ศ.2474 แต่ยังไม่ทันประกาศออกใช้ ทั้งนี้ เพราะเกิดการปฏิวัติและเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเสียก่อน ต่อมาการจัดการปกครอง ท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลได้เริ่มอย่างเป็นทางการครั้งแรกโดยมี “พระราชบัญญัติจัดระเบียบ เทศบาล พ.ศ.2476”

เทศบาลในประเทศไทย ได้จัดแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ กล่าวคือ เทศบาลตำบล เทศบาล เมือง และเทศบาลนคร ซึ่งปัจจุบันมีเทศบาลรวมทั้งสิ้น 1,156 แห่ง แบ่งออกเป็นเทศบาลตำบล 1,019 แห่ง เทศบาลเมือง 115 แห่ง และเทศบาลนคร 22 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548, อ้างถึงใน ธนพร เรือนคำ, 2550, หน้า 9) แต่ละประเภทมีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไปตามฐานะ รายได้ ขนาดพื้นที่ และจำนวนประชากรของเทศบาล ดังนี้

การจัดตั้งเทศบาล พ.ศ.2496 ได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาลไว้ 3 ประเภท ได้แก่

1. เทศบาลนคร

1.1 เทศบาลนคร มีหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง ดังนี้

- 1.1.1 เป็นท้องที่มีพลเมืองตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป
- 1.1.2 มีราษฎรอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร
- 1.1.3 มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้
- 1.1.4 มีพระราชกฤษฎีกา ให้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร

1.2 เทศบาลนคร มีหน้าที่ที่ต้องกระทำ ดังนี้

- 1.2.1 หน้าที่ที่เทศบาลเมืองต้องจัดทำตามกฎหมาย
- 1.2.2 ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
- 1.2.3 กิจการอย่างอื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณสุข

นอกจากนี้ เทศบาลนครอาจกระทำได้ คือ หน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่อาจกระทำได้ของเทศบาลเมือง

2. เทศบาลเมือง

2.1 เทศบาลเมือง มีหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง ดังนี้

2.1.1 มีรายได้จริงไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมา ตั้งแต่ 10,000,000 บาทขึ้นไป

2.1.2 มีประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป

2.1.3 ความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

2.1.4 ได้รับความเห็นชอบจากรายการในท้องถิ่นนั้น

2.2 เทศบาลเมือง มีหน้าที่ที่อาจกระทำได้ ดังนี้

2.2.1 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม

2.2.2 ให้มีสุสานและฌาปนกิจสถาน

2.2.3 บำรุงส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร

2.2.4 ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์เด็กและมารดา

2.2.5 ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล

2.2.6 ให้มีการสาธารณสุข

2.2.7 จัดทำกิจการอื่น ซึ่งเพื่อการสาธารณสุข

2.2.8 จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา

2.2.9 ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา

2.2.10 ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ หรือสวนสัตว์

2.2.11 ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาด

2.2.12 การเทศาภิบาล

3. เทศบาลตำบล

3.1 เทศบาลตำบล มีหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง ดังนี้

3.1.1 มีรายได้จริงไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมา ตั้งแต่ 12,000,000 บาทขึ้นไป

3.1.2 มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป

3.1.3 ความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 15,000 คนขึ้นไป ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

3.1.4 ได้รับความเห็นชอบจากรายการในท้องถิ่นนั้น

3.2 เทศบาลตำบล มีหน้าที่โดยตรง ดังนี้

- 3.2.1 การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 3.2.2 การจัดการบำรุงทางบก ทางน้ำ
- 3.2.3 การรักษาความสะอาดของถนน ทางเท้า ที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- 3.2.4 ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- 3.2.5 ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- 3.2.6 ให้ราษฎรได้รับการศึกษา
- 3.2.7 หน้าที่อื่นๆ ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล
- 3.2.8 หน้าที่ที่เทศบาลจัดทำตามกฎหมาย
- 3.2.9 ให้มีน้ำสะอาด และการประปา
- 3.2.10 ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- 3.2.11 ให้มีและบำรุงระบายน้ำ
- 3.2.12 ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
- 3.2.13 ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ
- 3.2.14 ให้มีและบำรุงไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

ถือได้ว่าการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นดังกล่าว เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสำคัญ เพราะเป็นหน่วยการปกครองที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนที่มีความเจริญในประเทศที่เจริญแล้วใช้ เทศบาลเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองและพัฒนาประเทศ

ข้อมูลทั่วไปเทศบาลตำบลอ่างศิระ

เทศบาลตำบลอ่างศิระ ตั้งอยู่ที่ 30 หมู่ 6 ถนนสายมะขาม - ชลุม ตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ในการปกครองเทศบาลตำบลอ่างศิระ ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลอ่างศิระเป็นเทศบาลตำบลอ่างศิระ เมื่อวันที่ 1 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 มีพื้นที่ในการปกครองเทศบาลตำบลอ่างศิระ พื้นที่มีจำนวน 62 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 38,750 ไร่ ประกอบไปด้วย 8 หมู่บ้าน

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลปัดฉี อำเภอมะขาม
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลพลับพลา อำเภอเมือง และตำบลมาบไฟ อำเภอชลุม
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลตกรพรม อำเภอชลุม
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม

จำนวนประชากรของเทศบาลตำบลอ่างศิระ ตามสถิติการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2551 ในพื้นที่เทศบาลตำบลอ่างศิระ แยกเป็นจำนวนครัวเรือน 1,582 ครัวเรือนประชากร เพศชาย 2,451 คน เพศหญิง 2,465 คน จำนวนรวมเป็นประชากรทั้งหมด 4,916 คน

การคมนาคม การจราจร

ในพื้นที่เทศบาลตำบลอ่างศิระ มีถนนสายหลักเชื่อมต่อตำบลอื่นทั้งหมด 6 สาย ได้แก่

1. ถนนสายหนองนาโรง - หุ้งบอน
2. ถนนสายมะขาม - ชลุม
3. ถนนสายบ้านอ่าง - คลองมะลิ
4. ถนนสายออกหนัก - หุ้งนางคำ
5. ถนนสายสวนแสงทอง - พลับพลา
6. ถนนสายคลองยายไห - พลับพลา

แม่น้ำ/ ลำคลอง

เทศบาลตำบลอ่างศิระ มีคลองธรรมชาติในการระบายน้ำ 3 สาย คือ

1. คลองบ้านอ่างบน - ล่าง
2. คลองวังคาบ บน - ล่าง
3. คลองมะระ

การประปา

การประปาอยู่ในความรับผิดชอบของการเทศบาลตำบลอ่างศิระ

1. ระบบน้ำประปา ผิวดิน จำนวน 2 แห่ง
2. ระบบน้ำประปาบาดาล จำนวน 3 แห่ง

มีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปา จำนวน 500 ครัวเรือน

การไฟฟ้า

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอมะขามจะเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งในปัจจุบันมีไฟฟ้าครบทุกครัวเรือน จำนวน 4,916 ครัวเรือน และมีไฟสาธารณะ ครอบคลุมถนน ทุกสาย

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรมทำสวนผลไม้และสวนยาง ค้าขาย และรับจ้าง ด้านอุตสาหกรรม โรงโม้หิน บริษัท เอกศิลา จันทบุรี จำกัด

โครงสร้างด้านสังคม

มี 8 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ 1 บ้านคลองยายไห	หมู่ 5 บ้านหนองคล้า
หมู่ 2 บ้านสวนแสงทอง	หมู่ 6 บ้านออกหนัก
หมู่ 3 บ้านเนินตะบก	หมู่ 7 บ้านหนองนาโรง
หมู่ 4 บ้านวังดาบ	หมู่ 8 บ้านคลองมะลิ

ด้านการศาสนา

ในเขตเทศบาลตำบลอ่างศิระ มีวัด จำนวน 4 แห่ง สำนักสงฆ์จำนวน 1 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

ด้านการศึกษา

ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 1 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 2 แห่ง

ด้านกีฬา

นันทนาการ/พักผ่อนประกอบด้วยสนามกีฬาเอนกประสงค์จำนวน 1 แห่ง สนามฟุตบอลจำนวน 1 แห่ง สนามบาสเกตบอล จำนวน 1 แห่ง สนามตระกร้อ จำนวน 1 แห่ง สนามเด็กเล่นจำนวน 3 แห่ง

ด้านสาธารณสุข

มีสถานพยาบาล จำนวน 1 แห่ง

ด้านการเมืองการบริหาร

เทศบาลตำบลอ่างศิระ มีจำนวนสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

1. ประธานสภา
2. รองประธานสภา
3. เลขาสภา
4. สมาชิกสภา 9 คน

คณะบริหารจำนวน 5 คน

1. นายกเทศมนตรี
2. รองนายกเทศมนตรี 2 คน
3. เลขานายกเทศมนตรี

4. ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี

โครงสร้างทางการบริหารงานของเทศบาลแบ่งส่วนการบริหารเป็น 6 ส่วน ได้แก่

1. สำนักปลัดเทศบาล
2. กองคลัง
3. กองช่าง
4. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
5. กองการศึกษา
6. กองสวัสดิการและสังคม

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลอ่างศิระ

ในเขตเทศบาลตำบลอ่างศิระ มีปริมาณขยะ จำนวน 2 ตัน/วัน ซึ่งเทศบาลมีรถยนต์ขน 6 ล้อ ที่ใช้ในการเก็บขยะ จำนวน 1 คัน ซึ่งเป็นรถประเภท รถเก็บขยะชนิดอัดท้าย ขนาด 160 แรงม้า ขนาดความจุ 10 ลูกบาศก์เมตร มีพนักงานประจำรถ 3 คน ขยะที่เก็บขนได้ จำนวน 2 ตัน/วัน และกำจัดได้ 2 ตัน/วัน กำจัดขยะโดยลงบ่อขยะซึ่งในปัจจุบันมีที่ดินสำหรับใช้ในการกำจัดขยะ จำนวน 4 ไร่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านวังคาบ ห่างจากเขตเทศบาลเป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร

นโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลอ่างศิระ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามมาตรา 16 (18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย โดยกำหนดเป็นนโยบายดังนี้

1. เร่งรัดการกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้คุณภาพและเป็นไปตามหลักวิชาการ เพื่อให้เกิดความสะอาดและสวยงาม
2. จัดวางแผนการกำจัดขยะมูลฝอยในท้องถิ่นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมการกำจัดขยะมูลฝอย
3. จัดหาภาชนะใส่ขยะมูลฝอยให้ชุมชนในท้องถิ่น โดยวิธีการคัดแยกขยะมูลฝอย
4. สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในท้องถิ่นโดยจัดให้มีการฝึกอบรมและร่วมกันพัฒนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า จากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ จึงมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

กัญญา จาอ้าย (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนสันกลางอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนใน ชุมชนสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน ผู้นำชาวบ้าน 7 คนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสันกลาง จำนวน 13 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้เทคนิคเอไอซี (A - I - C) การจดบันทึก การสนทนา รวมทั้งศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า การใช้เอไอซี (A - I - C) เป็นกระบวนการทำให้กลุ่มตัวอย่าง ผู้นำชาวบ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหา กำหนดเป้าหมาย คิดค้นวิธีการแก้ปัญหา และการดำเนินการแก้ไขปัญหามูลฝอย และทำให้เกิดกิจกรรมโครงการที่ได้ดำเนินงานในชุมชนคือ 1.) โครงการทำให้ความรู้เกี่ยวกับขยะและการจัดการขยะ 2.) โครงการการจัดตั้งกองทุนขยะ และ 3.) โครงการหน้าบ้านน่านอง จากการติดตามการดำเนินการโครงการพบว่าคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชาวบ้านได้ไปทัศนศึกษาดูงานการจัดการขยะ ได้จัดตั้งกองทุนขยะ และได้ริเริ่มโครงการฝึกอบรมการทำขยะเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ เอ็นไซม์ และบำบัดของเสีย รวมทั้งได้ดำเนินโครงการหน้าบ้านน่านอง ซึ่ง

สรุปว่าเทคนิคเอไอซี(A - I - C) ทำให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการยอมรับ และรู้สึกว่าเป็นเจ้าของปัญหาอันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาร่วมกัน

นิตยา วิบูลยเดช (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาเรื่อง การกำจัดขยะมูลฝอยของผู้ที่อาศัยในชุมชนสถาบันราชประชาสมาสัย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์ และการบันทึกประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน คือกลุ่มที่ 1 เป็นตัวแทนกลุ่มหัวหน้าครอบครัว ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ปฏิบัติงานให้กับสถาบันราชประชาสมาสัย กลุ่มที่ 2 เป็นตัวแทนกลุ่มหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ได้ปฏิบัติงานให้กับสถาบันราชประชาสมาสัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงการรับรู้ถึงโทษของขยะ มูลฝอย เหตุผลที่ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงถังขยะที่ สถาบันราชประชาสมาสัยจัดเตรียมไว้ให้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย

การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอย และข้อเสนอแนะในการกำจัดขยะมูลฝอยของผู้ที่อาศัยในชุมชนสถาบันราชประชาสมาสัย

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่อาศัยในชุมชนสถาบันราชประชาสมาสัย รับทราบถึงโทษของขยะมูลฝอยว่ามีผลกระทบต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังทราบว่าสาเหตุของการไม่ทิ้งขยะลงถังมาจากการที่มีผู้อาศัยในชุมชนสถาบันราชประชาสมาสัยจำนวนมากทั้งที่เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อนและไม่ใช่นักป่วยโรคเรื้อน

ธวัช กล่อมแก้ว (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การจัดการปัญหาขยะของชุมชนเมืองมาบตาพุด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนเมืองมาบตาพุด และเพื่อศึกษาวิธีการและประสิทธิผลในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนเมืองมาบตาพุด ใช้การศึกษาจากทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลจาก ข้อมูลทุติยภูมิ และการศึกษาข้อมูลจากการสำรวจด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม

ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาขยะในเขตชุมชนเมืองมาบตาพุด ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากวิธีการในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ซึ่งสาเหตุในด้านอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการปัญหาขยะ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากปัญหาอำนาจหน้าที่ในการรักษาความสะอาดของชุมชน สาเหตุของขยะจากสถานประกอบที่เป็นแหล่งกำเนิดขยะที่สำคัญนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า ศูนย์การค้า/ ห้างสรรพสินค้า/ แผงลอย/ รถเข็นเป็นแหล่งกำเนิดขยะที่สำคัญ ส่วนสาเหตุของปัญหาขยะจากวิธีการในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า วิธีการกำจัดมูลฝอยเองของประชาชนก่อให้เกิดปัญหาขยะมากที่สุด สาเหตุของปัญหาขยะจากปริมาณขยะมูลฝอยผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เห็นว่า ปริมาณขยะมูลฝอยจากที่พักอาศัยก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยมากที่สุด ในด้านการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย

ปรีชา กุลละวณิช (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย: ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลแสนภูคา อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้ของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในองค์การบริหารส่วนตำบลแสนภูคา อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การกำจัดขยะมูลฝอย ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแสนภูคา อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแสนภูคา อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแสนภูคา อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 338 คน

ผลการศึกษา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับ การกำจัดขยะมูลฝอย ในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 50.30 รองลงมา มีความรู้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 20.10 และมีความรู้ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 29.60 สำหรับข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแสนภูคาญ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยและเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแสนภูคาญ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .451 เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกและขนาดของความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะ ระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่พักอาศัย แหล่งข่าว และความถี่ในการรับข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง จำนวน 325 คน เก็บแบบสอบถามได้จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 92.31

ผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก รองลงมาการใช้ประโยชน์ การวางแผน และการติดตามประเมินผล ตามลำดับ เปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่พักอาศัย แหล่งข่าว และความถี่ในการรับข่าวสาร พบว่าระดับการศึกษาระยะเวลาที่พักอาศัยแหล่งที่ ได้รับข่าวสาร และความถี่ในการรับข่าวสารมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง จังหวัดระยอง สำหรับเพศ อายุ สถานภาพ การประกอบอาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง

ประสิทธิ์ เงินชัย (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของประชาชนในเขตอำเภอสัตหีบมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะ และศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามเพศ รายได้ อาชีพ การศึกษา รวมทั้ง

ศึกษาปัจจัยทางการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะ จำแนกตามสถานภาพทางการเมือง การบ่มเพาะทางการเมือง การรับรู้ข่าวสาร รวมทั้งอุดมการณ์ทางประชาธิปไตยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะ ในเขตอำเภอสตึก

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะได้ดีกว่าเทศบาล ผู้ที่มีการศึกษา สูงจะมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะดีกว่ารวมถึงผู้มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท มีพฤติกรรมในการกำจัดขยะสูงกว่า สถานภาพทางการเมืองพบว่าผู้มี สถานภาพทางการเมืองรวมถึงผู้ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจะมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะสูงกว่า ยกเว้นผู้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยจะไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะเท่าที่ควร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมรณรงค์กระตุ้นเตือนประชาชน เชิญชวนชี้แนะให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการกำจัดขยะ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงปัญหาขยะในชุมชน ให้เห็นความสำคัญของปัญหาขยะที่ก่อให้เกิดมลภาวะที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคตต่อไป

ธนพร เรือนคำ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: พฤติกรรมการจัดการขยะและความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสนมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนในหมู่บ้านสหกรณ์ หมู่ที่ 9 ตำบลสนมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 113 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) ร้อยละ 50 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way ANOVA)

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) ประชาชนในหมู่บ้านสหกรณ์ หมู่ที่ 9 ตำบลสนมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอายุ 56 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพรับจ้างรายวัน มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน 2) ประชาชนในหมู่บ้านสหกรณ์ หมู่ที่ 9 ตำบลสนมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ มีพฤติกรรมในการกำจัดขยะในครัวเรือนในระดับมาก 3) ประชาชนในหมู่บ้านสหกรณ์ หมู่ที่ 9 ตำบลสนมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการจัดการขยะแตกต่างกัน 4) ประชาชนในหมู่บ้านสหกรณ์ หมู่ที่ 9 ตำบลสนมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการจัดการขยะแตกต่างกัน 5) ประชาชนในหมู่บ้านสหกรณ์ หมู่ที่ 9 ตำบลสนมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลสนมหาพนแตกต่างกัน 6) ประชาชนในหมู่บ้านสหกรณ์

หมู่ที่ 9 ตำบลสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลสันมหาพนแตกต่างกัน

อัมพร นิมิธภาภูมิ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย และความ คิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย จังหวัดเชียงราย วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจำนวน 385 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดย ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเกี่ยวกับการ คัดแยกขยะมูลฝอย การรวบรวมขยะมูลฝอย การเก็บขนขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอย ในภาพรวมอยู่ในระดับกระทำบางครั้ง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมของการคัดแยก ขยะมูลฝอย และการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย มีการกระทำบางครั้ง สำหรับการเก็บขนขยะมูลฝอย และ การกำจัดขยะมูลฝอย มีการกระทำนาน ๆ ครั้ง โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการ จัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ในระดับที่เห็นด้วยปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยในระดับมากกับการคัดแยกขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอย สำหรับการเก็บขนขยะมูลฝอยนั้นเห็นด้วยในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ได้แก่ เทศบาลควรมีถังขยะหลายชนิด คือ ถังขยะเปียก ถังขยะแห้ง ถังขยะอันตราย และถังขยะรีไซเคิล ให้บริการอย่างพอเพียง การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ได้แก่ ควรณรงค์ให้บ้านแต่ละหลังมีถังขยะ 3 ถัง คือ ถังขยะเปียก ถังขยะแห้ง และถังขยะรีไซเคิล เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมขยะ การเก็บขนขยะมูลฝอย ได้แก่ ควรจัดรถเทศบาลมาขนให้บ่อยขึ้น หรือ มาเก็บตรงเวลาทุกวันและการกำจัดขยะมูลฝอย ได้แก่ การกำจัดขยะไม่ควรนำไปเผา เพราะเกิดควันทำให้มีมลพิษทางอากาศ และสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น

ว่าที่ ร.ต.เวชมนต์ แสนโคตร(2551, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหารการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง ในเขตบริการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) กลุ่มทดลอง แล้วติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์วัดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.858 และแบบบันทึกการจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแสดงปริมาณขยะมูลฝอย

ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลอง ผู้นำชุมชนในกลุ่มทดลองมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลาง เป็นระดับมาก โดยมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ผู้นำชุมชนในกลุ่มทดลองมีส่วนร่วมในขั้นตอน การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนลดลง

สรุป การประยุกต์กระบวนการบริหารจัดการ และการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน สามารถทำให้ผู้นำชุมชนกลุ่มทดลองมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น และชุมชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นพื้นที่ทดลอง มีปริมาณขยะมูลฝอยลดลง

นันทพร มณีรัตน์ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสถียร จังหัดร้อยเอ็ด มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมของประชาชน ระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมของประชาชน เปรียบเทียบคุณสมบัติทางประชากรบางประการต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนจำแนกตามระดับการศึกษา ระดับรายได้รวมของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน และขนาดของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และเปรียบเทียบระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือนและระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่รับผิดชอบหรือมีหน้าที่หลักในการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนจำนวน 322 คน ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ และทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ F - test และ Chi - Square test

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือนและมีระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพหลักของครัวเรือน และขนาดของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับรายได้รวมของครัวเรือนต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเฉพาะด้านการกำจัดขยะมูลฝอยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ประชาชนที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือนต่างกันมีระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสรุป ประชาชนมีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนที่มีระดับรายได้รวมของครัวเรือนต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยในเฉพาะด้านการกำจัดขยะมูลฝอยต่างกัน และประชาชนที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยต่างกันมีระดับการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

การอ้างอิงข้อมูลของตัวแปร

ตารางที่ 1 การอ้างอิงตัวแปร

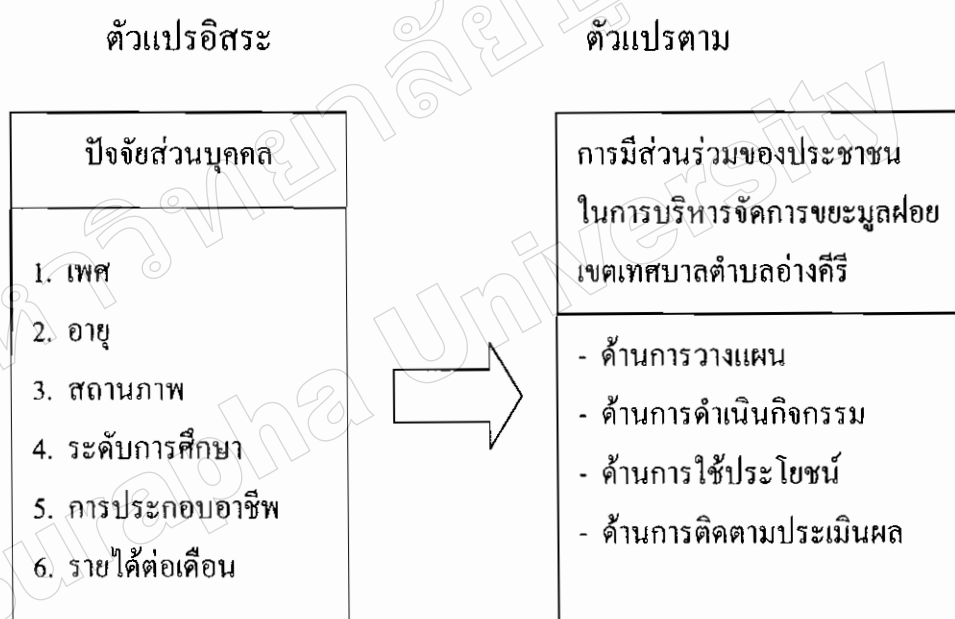
ตัวแปร	แหล่งข้อมูล
เพศ	ประสิทธิ์ เงินชัย (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง: งานวิจัยเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการกำจัดการขยะของประชาชนในเขตอำเภอสตึกศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามเพศ ผลการวิจัยพบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมการกำจัดการขยะได้ดีกว่าเพศชาย สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดการขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามเพศสำหรับเพศ ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง
อายุ	สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดการขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดการขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามอายุสำหรับอายุไม่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง
สถานภาพ	สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดการขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามสถานภาพสำหรับสถานภาพไม่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง

ตัวแปร	แหล่งข้อมูล
ระดับการศึกษา	ประสิทธิ์ เงินชัย (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง: งานวิจัยเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของประชาชนในเขตอำเภอสตึกหีบ ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีการศึกษา สูงจะมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะดีกว่า สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองเปรียบเทียบ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษามีผล ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง จังหวัดระยอง
การประกอบอาชีพ	ธนพร เรือนคำ (2550, บทคัดย่อ): ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะและความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบล สันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านสหกรณ์ หมู่ที่ 9 ตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลสันมหาพนแตกต่างกัน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง เปรียบเทียบ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามการประกอบอาชีพพบว่าการประกอบอาชีพ ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง
รายได้ต่อเดือน	ประสิทธิ์ เงินชัย (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง: งานวิจัยเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของประชาชนในเขตอำเภอสตึกหีบ ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามรายได้ผลการวิจัยพบว่า ผู้มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท มีพฤติกรรมในการกำจัดขยะสูงกว่า

ตัวแปร	แหล่งข้อมูล
	สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามรายได้ต่อเดือนพบว่า รายได้ต่อเดือน ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง
ด้านการวางแผน	สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยโดยด้านการวางแผน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
ด้านการดำเนินกิจกรรม	สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยโดยด้านการดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
ด้านการใช้ประโยชน์	สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยโดยด้านการใช้ประโยชน์มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
ด้านการติดตามประเมินผล	สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง: การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยโดยด้านการติดตามประเมินผลมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเขตเทศบาลตำบลอ่างศิระ โดยประยุกต์จากแนวความคิดเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลบ้านฉาง คอฟแมน (Kaufman, 1949, p. 528 อ้างถึงใน สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์, 2547, หน้า18) และได้้นำแนวคิดเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย (อัมพร นิमितภาคภูมิ, 2550) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจนได้ กรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย